

Prepričati ljudi, da kozé staviti je potreba in da staviti jih ni nevarno ali škodljivo za zdravje, smo spisali te verstice.

Človeške kozé so ptuja bolezen, ktera je bila iz jutrovih dežel posebno ob križarskih vojskah v 10. in 11. stoletju v naš del sveta prenešena in je odtistihmal se v domačila pri nas. Jutrova dežela je sploh mati mnogih hudih in gnjusnih bolezin. Pred 800 leti tedaj Europejci niso vedili nič od koz, kakor tudi od francozov ne, tedaj tudi noben človek pri nas ni vedil od tega kaj, da naj se stavijo.

Navadno vsake 4 leta se je vlekla strašna kuga po Evropi in za kozami je umerlo jezero in jezero ljudi; kar jih je ostalo, so imeli spraskane in marogaste obraze, da je bilo gerdo viditi, so oslepeli, kruljevi postali itd.

Previdnost božja je hotla, da angleškemu zdravniku Edvardu Jenner-u se je leta 1797 naključilo, da v nedolžnih kravjih kozah je najdel pomoček zoper grozovite človeške keze. Komur so se kravje koze stavile, je bil večidel zavarovan hudih človeških kóz in smertni kósi je bila vzeta desetina ljudstva, ki je poprej pomerala za to strašno kugo.

Tako je postala krava velika dobrotnica človeška, in dohtarju Jenner-u gré čast in hvala, da je rešil že veliko milijonov ljudi gotove smerti in ohranil lepši narod človeštvu.

Otrokom cepljene kravje kozé so dajale po tem matêrijo, s ktero se dajo zdaj otrokom in odraslim ravno tako dobro in varno cepiti kozé, kakor s kravjimi.

Po ti dobrotljivi znajdbi se je pozneje znajdla velika dobrota tudi za ovce. Tudi ovce imajo svoje lastne strašno hude kozé, da jih je poginilo na milione. Začeli so v ovčarijah tudi mladim ovcam koze staviti—in lejte! kuga se je prestregla ž njimi. Kakor otrokom stavijo sedaj povsod tudi ovcam vsako leto kozé v velikih ovčarijah.

Vsega tega nekđaj ni treba bilo, dokler kóz ni bilo v naših deželah; dandanašnji pa je kozé staviti potreba in velika velika dobrota. (Konec sledi.)

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

„Novice“ so svojim bravcom popisovale ženitovanje istrianskih, goriških in belokrajnskih Slovincov, ki so jih prav radovedno brali; morebiti da jim bojo tudi po volji svatbene šege naših južnih bratov v Dalmaciji tik turške meje, kakor jih slavni Vuk popisuje.

V Risnu, kakor tudi v Dubrovniku in po drugih ondašnjih krajih, se namesto „dekle izprositi ali snubiti“ pravi „veriti dekle“, ali „veriti se s dekletom“. Po tem se zaročnica (nevesta) zove verenica, in zaročnik (ženin) verenik, prositba pa veritba ali vera.

Tudi v Risnu je bila navada tje do naše dobe, kakor je v Černigori ali morebiti kje na drugih mestih še dan današnji, da dva človeka, ki se rada imata, ako imata eden žensko, drugi možko dete, verita deco že v zibeli. To da so se te navade ondi že zaterle, in redkokrat se godí, da oče dekcle za sina izbira, ampak sin si jo izbere, oče jo pa prosi (snubi).

Pridši snubec v hišo k dekletovemu očetu mu reče takole: „Prijatelj, mazi ti Bog! prišel sem z dobrim časom pogovoriti se s tabo nekaj na samem. Jaz imam sina, ki ga verivati mislim, ti pa imaš hčer J., ktera je njemu in nam vsim mila; pa sem prišel k tebi, kakor k njenemu naj boljemu prijatelju, te vprašat: ali bi jo za-nj dati hotel“.

Ako dekličin oče jo dati misli, odgovori: „Hvala ti, bratec, na tvojej lepej prijaznosti, ki jo imaš do

mene in moje revne hiše; zanesi mi, da ti preč odgovora dati nemorem, ker imam bratov in druge svoje (žlahte), da jim povém in jih vprašam, in naj dle te prosim za osem dni, da poterpiš, dokler odgovor na svoje pošteno vprašanje dobiš“.

Ako je pa dati ne misli, se mu lepo zahvali, in pové se izgovarjaje, da iz tega nič biti nemore, ker je že obečana ali še premlada itd.

Kadar odločeni dan pride, kjer se ima fantovemu očetu odgovor dati, skliče dekletov oče v svojo hišo brate, če jih ima, in ostalo rodbino. Fantov oče pa vzešši koga iz svoje rodovine sabo; gré tam ko na gotovo, da dekcle perstanuje. Po tem ko se vzajemno pozdravijo in za zdravje poprašajo, derži fantov oče perstan v desnej roki, rekoč: „Lejte, bratje, v ime Božje iščem hčer J. našega brata J. za svojega sina J., in ako ga ljubi, dati nam je ta znank, kakor zastava vere pred vami, da prejme z dobrim časom in dobro srečo, ako Bog dá“. Oče dekletov se je že s svojimi dogovoril, pa jih vender zdej zopet vpraša: „Kaj pravite vi, bratje moji?“ Oni mu pa odgovorijo: „Mi pravimo to, kar ti“. Po tem reče oče: „Tedej jo jaz dajem, in Bog daj dober čas!“ pa vzešši perstan od fantovega očeta, ga dá ženi v zalogo do poroke. Po tem pijejo enmalo žganja — in veritba je storjena.

Za tem gresta k zaročnici zaročnikov oče in brat, kateri bo na svatbi ročni déver, in neseta ji v dar lepo suknjo in svilen robec, drugemu hišnemu ženstvu pa po kos mjila (žajfe); one pa dajo jima: svekaru (moževemu očetu) v robci zavito sošito srajco, deveru (moževemu bratu) otirač (antljo) in nogovice v robcu zavite. Na odhodu pred hišo daruje verenica posebno svekaru otirač; on ji pa potisne v roko cekin, deveru da lepo možnjo za duhan (tobak), on pa nji tolar (križavec).

Drugi ali tretji dan gré verenik k verenici s svojim stricom in prinese punici (ženini materi) svilen robec, kos mjila, in v njem zaboden cekin; tastu nove čizme, surjakom (ženinim bratom) vsakemu čevlje, svastim (ženinim sestram) pa čevlje in svilen robec, in vsim domačim vsakemu po nekaj.

Navada je, da se verenica pred verenikom skriva tje do poroke; ali tū mu na veliko prošnjo jo viditi dopustijo, in k njej pridši jo objame in ko na silo poljubi; za tem jej v roko potisne cekin, na perst jej perstan natakne. Ona se vsega tega krati, in nektera jaka mu se izterga in pobegne, dari pa popadajo na tla. Na odhodu daruje punica zetu v svilnem robcu srajco, bele gate z vezenim (štikanim) gačnikom in nogovice s štirimi zlatimi rožami (pušeljci). Tako mu tudi ostalo ženstvo, ktero je on daroval, dá po nekaj v dar.

V zarokih ima zaročnik skerbeti zaročnici za obučo, za to jej po gostim pošilja čevlje; ona pa njemu in njegovej hiši vsako nedeljo in praznik cvet pozlačen (rožo).

Od nekđaj je bila navada, da v dolgo terpečih zarokih je šel le dvakrat na leto zaročnik obiskat svojo zaročnico, in sicer na božič in njeni god.

Za zaročnikom gré njegova mati s svojo hčerjo obiskat zaročnico in jej nese v dar suknjo, lep robec, pletivačo (Strickbeutel), iglenico in naperstnik, vse troje od srebra; prijateljcam pa po zastor (pregačo), prijatelju otirač ali vézen robec, in drugim od rodbine po komad mjila. Zaročničin oče dá prijateljci cekin, njegova žena pa srajco v svilen robec zavito; tako tudi druge, ktere je ona darovala, jej dajo po nekaj v dar. Na odhodu dá svekerva svojej snahi perstan. (Dalje sledi.)

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz zlatnega Praga. (O pesniški zapuščini Stanko Vrazovi — Dalje.) Kar sem dozđaj naznanil, so dokazi

Dobrovoljen opomin starišem zavolj človeških kóz ali osepinc.

(Konec.)

Če so stavljene kozé tolikšna dobrota za narod človeški, kako pa je to, da že dolgo ni vsakdo prepričan tega? Ni težak odgovor na ta ugovor.

1. Nekteri pravijo: „saj tudi našim starim očetom niso stavili kóz, čmu tedaj nam?“ Kaj tacega le govore tisti, katerim je svet opážen s steno, ktera jim brani pogled v stare čase nazaj; taki ne vejo, kar smo že natanko dokazali, da nekđaj pri nas ni bilo kóz, da ta strašna kuga se je iz jutrovih dežel pritepla k nam in vdomačila po tem pri nas, in še le ko je pomorila veliko milionov ljudi, je zoper to kugo dr. Jenner iznajdel pomoček, ki obstoji v cepljenju nedolžnih kravjih kóz, ktere se stavijo same kakoršne so, ali pa iz cepljenk otročjih.

2. Nekteri celò blodijo, da prave kozé so zato dobre, da se truplo po njih izčisti. Kratkovidna pamet, ki tako govori! Po tem takem bi si mogli tudi želeti, da nas vse gerde bolezní in kuge napadajo, da se bomo izčistili po njih! Naši stari očetje so bili nek veliko močnejši in zdraviši kot mi, in vendar se niso čistili po kozah, ker še kóz poznali niso. Zakaj se bomo mi dajali čistiti po taki gerdi ptuji bolezní, ktere se lahko obvarovamo, da se nas ne loti, nas v jamo ne spravi ali saj ne ogerdobi?!

3. „Saj ne pomagajo vselej — pravijo drugi — ker skušnje kažejo, da tudi take, katerim so kozé stavljene bile, napadajo vendarle prave kužne kozé“. Tega ne moremo in nočemo tajiti. Res je, da se kaj tacega včasih primeri. Al to je redko. Če ta primerek podira zaupanje na stavljene kozé, niso one tega krive, ampak njih prenapeti zagovorniki, ki so nekđaj preveč obetali, ko so rekli, da gotovo vsak je obvarovan kužnih kóz, kateri stavljene ima. To ni res, — resnica je le, da skor vsak je po njih obvarovan kužnih kóz, in če ga tudi ta kuga napade, po stavljenih kozah pride tako ob moč, da jih večidel vsak potem prav lahko prestopí, in kakor cepljeno sadno drevó ne rodi več lesnik, tako tudi s kozami cepljeno truplo ne več divjih, pravih kóz.

4. Da se pa to, da stavljene kozé ne varjejo človeka, primerja večkrat, kakor bi se imelo primeriti, po pravem cepljenju kóz, so matere same krive, ktere, ko so komaj z otrokom zdravniku herbet pokazale ali kadar se cepljenke prikažejo, izpraskajo v neumni svojglavnosti muzolce, in tako vničijo stavljeno seme, da ne more dozoriti in truplo navdati s tisto močjó, ki naredí, da se ga kužne kozé prijete ne morejo.

5. Tudi vsako truplo ni vsaki čas pripravno sprejeti stavljenih kóz, kakor tudi ni vsaka zemlja vsaki čas pripravna, da bi kalilo vsejano seme v nji; primeri se tedaj tudi pri kozah, da so scer cepljene bile, pa se niso prijete, ali če so se prijete, vendar niso prav kalile. Zato je postava dana, da čez 8 dni matere imajo otroke zdravniku ogledati dati, da vidi: ali so se cepljenke prav prijete ali ne. Če pa nečimerne matere ne dajo zdravniku otroka več viditi, kdo je kriv, ako ob kozavi kugi njih otroci zbolé? Al so kozé po tem te nesreče krive? Nikdar ne, le nemarnost materna.

6. Nekteri pravijo: „lepo reč smo dobili po stavljenih kozah: bezgavk (škrofelnov), grint in več družih bolezní ni bilo kdaj, dan današnji pa je toliko čemernih otrok. To vse so nam prinesle stavljene kozé“. Kak ste vendar kratke pameti, ki tako modrujete! Res, res je, da je dan današnji več bolnih in čemernih otrok. Pa zakaj? Zato: ker je več otrok na svetu. Nekđaj,

ko ljudje niso vedili za to pomoč, ktero danes imamo v cepljenju dobrih kóz, so pograbile kozave kuge strašno veliko otrok, in naj raji so napadale bolj bolehné; — zdaj vsi ti ostanejo pri življenju; al je tedaj čuda, da je dan današnji več čemernih otrok, bezgavk, grint itd.?! Kdor ima več otrok, ima tudi večkrat bolezen v hiši; kdor ima veliko živine, ima tudi večkrat ktero bolno, kakor tisti, ki ima le 2 ali 3 repe. Kdor tedaj le enmalo rajtati zna, bo lahko to zrajtala na perste! Treba pa je vselej, da zdravnik jemlje cep od popolnoma zdravih otrok, da se s cepom ne zmeša druga bolezní.

7. Ena pa je gotova. Pravijo: vsak človek se spremeni v 7 letih, to je, vsaka živa stvar se predela po več letih (čeravno ne v 7 letih), ker življenje je po kervi vedno prenavljanje trupla; vsak trenutek se loči po nevidljivih potih na vsaki pičici trupla kaj, in se nadomestuje z drugo novo robo. To vsak vé, da vse to, kar povžijemo, ne gré od nas, dokler smo zdravi, ampak večina povžitega se predeluje v kri, iz kervi v meso, kožo, kite, kosti itd.

Ker se tedaj take velike premembe neprenehoma na skrivnih potih v nas godé, se ni čuditi, da tudi tista stvar, ki je v nas prišla po stavljenih kozah in nas je več let varovala kužnih kóz, se med tem nekoliko spremeni, oslabí, in da tedaj po preteku 10 ali 12 let, kakor skušnje učé, nismo več tako gotovo obvarovani kozave kuge. In kaj izvira iz tega? Nič družega, kakor to: da je potreba ali saj dobro, da po preteku 10 let ponavljamo cepljenje kóz, kar se v zdravniškem jeziku pravi revakcinirati, in je posebno takrat potrebno, kadar razsajajo prave hude koze v deželi. — „Po tem takem ne bo konca ne kraja tega cepljenja“ — mi zna kdo reči. Ne, prijatel, le v mladosti je to treba, ker kozé, če tudi napadajo včasih odrašene ljudi, so vendar le mladim ljudém navadna bolezní.

Lepo prosimo, da bi rodoljubi razširili ta nauk, kar nar bolj morejo med ljudstvo, ki potrebuje podučjenja v svoj lastni prid.

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmacii poleg turške meje.

(Dalje.)

En teden pred pirom (svatbo ali ženitnino) gresta zaročnikov in zaročnicin oče z drugimi prijatli in bolj imenitnimi ljudmi iz mesta na plac, ter jih tam z žganjem napaja zaročnikov oče. Naj poprej vzeme v desno roko z žganjem boco (sklenico), na kateri je jabelko in v jabelki cekin, pa začne takole govoriti: „Pomagaj Vam Bog, pošteni bratje in gospôda moja! Lejte z dobrim časom sem izprosil hčer J. našega brata J., in sem Vas poklical, da pijemo čašo rakije, in da porečete tudi Vi, da jima Bog dá dober čas in dobro srečo“, (pa podá boco očetu zaročnicinemu) „in prijatel moj, srečen da ti je čas!“ Zaročnicin oče prejemši boco, vzeme z nje jabelko s cekinom, boco pa dá njih najstaršemu poglavaru ali popu, ki jo vzešši takole napiva: „Bog blagoslovi! kar smo delali in uglavili, srečno bilo in dolgovečno za eno in drugo stran!“ Vsi drugi rečejo na glas: „Amen, Bog daj!“ Napivši se dá boco drugemu, ki je na versti, ter se vsi obredijo napijaje kakor kdo zna.

Prec potem se podajo prijatli s svojo rodbino na stran, pa se dogovorijo, kdaj bo svatba in koliko bo svatov itd.

Ta dan pošle zaročnik boco rakije (žganja) na tastov dom, da se tudi uni doma poveselijo, kakor ti na placu. Toda mu se od onod boca prazna ne vrača, temveč napolnjena in še odzgor s šiško in pozlačeno

rožo (pušelcom). Tisti cekin, ki ga je zaročnikin oče z boce v jabelki vzela, ga on za-se ohrani in ga ne dá zaročnici. Zato se navadno reče: prodal je hčer za cekin.

Od tega dneva se v zaročnikovi hiši preč počenja veselje, petje in goščenje. Najpoprej se nekoliko fantov za svate namenjenih pošle v cerkev po zastavo (bandero), dekleta pa od zaročnikove rodbine se zberejo, pa igrajo kolo pred hišo. Dečki, ki grejo po zastavo v cerkev, ne smejo biti na pare; ko grejo z banderom iz cerkve, popeva zastavnik na vés glas, drugi pa streljajo iz pušk. Ko pridejo pred hišo, poigrata po dva in dva pred kolom, ki ga zaročnikova mati vodi ali sestra, zastavnik pa vije z zastavo na vse kraje. Po tem, ko zastavo privežejo na naj višjo hišno okno, da se od vsih strani viditi zamore, se usedejo okoli mize pa začnejo jesti in piti. Ko se zastava iz cerkve prinese, pojejo okoli dekleta navadno sledečo pesem:

U ime Boga u čas dober sonce izteče
Častito ti, hišni oče, u hišo veselje!
Odleteli, doleteli sivi sokoli
Prinesli so domačinu kobul masline *).

Tù sledijo druge različne pesmice, na priliko:

U ime Boga u čas dober!
Vse nam bilo u čas dober!
To pa sedaj u naj bolji!
Dôba nam se veseliti
Mlad'ga Kosta oženiti. —
Kosto mi Stani poroči
Po unem zlatem jabelki:
O Stana, moja dušica!
„Čul sem, da si serdita,
Serdita in ognjevit;
Al Stana, moja dušica,
Pusti jezo pri materi,

Živi pa ogenj pri bratih,
Ne nos' ga k meni na moj dom,
Ne omrazi me z materjo“.
Stana pa Kostu poroči
Po unem sivem sokolu:
O Kosto, sreča vesela!
Ako ti bodem serdita,
Serdita in ognjevit,
Napravi zlato šibico
Pa mene šibaj u hiši
Po unem svilenem krili.

Ali pa:

Tri so mi gore visoke,
Ena je gora naj višja,
Po nji mi Kosto lov lovi,
Stana mu konja privodi,
Privodi, da ga napoji.
Daje mu zobat bisera
Iz svoj'ga krilca svilnega,
Daje mu piti vodíce
Iz svoje roke desnice.
Tù mi je mlada zaspala.
Zavpije straža iz grada:
„Čiga je dvojka zaspala?“
To slišal Kosto v lovu:
„Moja je, nebudite je;
„Jaz čó jo tud sam buditi,
Kadar se vernem iz lova“.
Doigra Kosto iz lova
Ubere betvo rožice,
Da bije Stano po licu.
„Ustani Stana dušica!
Ali se nisi naspala

Vés dolgi čas pri materi?“
Ko čuje Stana divica,
Ona se od sna prebere,
Veselo skoči na noge.
Ko vidil Kosto to junak,
Svojega konja osedla,
Veselo skoči na konja
Pa prejme Stano za roko,
Dene jo za-se na konja,
Veselo damo odigra.
Ko pride Kosto pred dvore
Svojo mi mater vùn kliče:
„Izidi mati pred dvore
„Glej, to ti vodim snašičo“.
Ko Kosta mati razume
Vesela pred dvor izide,
Pa ljubi svojo snašico,
Ter začne Boga hvaliti:
„Hvala mi Bogu milemu!
Glej, to mi v hišo odmena!

(Dalje sledí.)

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz zlatnega Praga. (O pesniški zapuščini Stanko Vrazovi — Dalje.) Kako bo pa še posebno vsaki rodoljubi Slovenec se razveselil, ako mu veselo reč povém, da v zapuščini Vrazovi nahajamo tudi rokopise v slovenskem jeziku nikdar še ne natisnjene, pa vendar krasne in tiskanja vredne. So pa to mnoge pesme verlega Slovenca in nadušenega pesnika, rajnega „Modrinjaka“ **). Vsak, kdor vilo Modrinjakovo pozná, gotovo mu se je priljubila in spoznati mora, kakošne cene in vrednosti so za slavensko poezijo! In le

*) Pripoveduje se, da je bila poprej v Risnu navada pri svatih namesto zastave nositi kobul (Zweig) masline; danes se to godí le ondaj, če je v žalosti rodbina.

***) Da se Modrinjakove pesme zares nahajajo med Vrazovimi rokopisi, dokazano je že v delu „Gusle i Tambura“ str. 158 in 159, kjer Vraz sam piše, da celo knjižico Modrinjakovih pesem, ktere je bratič rajnega M. Lovro pogube rešil, je za se prepisal in shranil. To je gotovo resnica. Za

iz serca moramo obžalovati, da že pred, ko je Vraz Modrinjakove pesme prepisal, je zginilo toliko teh krasnih slavjanskih cvetlic, hvaliti pa moramo tudi Boga vroče, da nam je Vraza poslal, kateri je še jedno knjižico Modrinjakovih poezij pogube rešil! Vendar nemoremo mirovati, dokler se te dragocenosti ne bodo spravile na beli dan. Obžalujemo — le z žalostjo rečemo — da Vrazova zapuščina ni prišla v roke taciš mož, kateri jo po vrednosti ceniti znajo, ki niso nemarni za domače blago in ne cenijo krasnega zaklada na petdeset forintov (čujte: na petdeset forintov!), da mati Slava mora pregorke solze točiti nad nehvaležnostjo svojih sinov!

Ali zraven Modrinjakovih poezij najdemo med Vrazovimi rokopisi še marsiktero pesniško cvetlico njegovih (Vrazovih) prijatlov. In to v slovenskem jeziku. Memo gredé omenim zraven družih duhovnih uzletov mlade vile domače le pesniških poskusov prevrednega prijatla Vrazovega, gosp. Davorina Terstenjaka, kateri je že pred mnogimi leti še pred preporodbo narodnega slovstva našega v duhu živel za napredek literature domače, in prvih pesniških poskusov „Jakoba Rešetara iz Cerovca“, kateri nam bojo vselej mili in dragi, ne zato, kakor da bi izverstni bili, ampak edino zato, ker nas opominjajo na prekrasno mladost našega pesnika, na razvitje njegovega veličanstvenega duha, in na uzvišenost njegovih misel, ktere so ga od mladih let do hladnega groba pratile zmiraj uzvišenejše.

Al ni po tem takem Stanko Vrazova zapuščina za jugoslavensko književstvo zares prekrasna, predragocena? In kdo bo me še pristranosti krivičil, ako to terdim? (Dalje sledí.)

⊙ Iz Štajerskega 23. febr. Ker ste v predzadnjem listu „Novic“ Rihterjeve o početku imena mesta „Lublane“ omenili, Vam pošlem opazko izverstnega Linharta o imenu tega mesta. Besede njegove pa se glasijo takole: „V 3. odseku §. 3. teh bukev sem pokazal, da ime Laibach ne izhaja od „lauer Bach“, temoč, da je slovenski, in da se po „Luba“, „Lublana“ razložiti ima. Temu še je pristaviti, da tudi v gornji strani frankovskega okrožja (im Oberlande des fränkischen Kreises) se Laibach in Windischlaibach nahajata (glej „Büsching Erdbeschr.“ 6. Theil, 7. Auflage S. 903.), ktero gospod arhivski tajnik Karl Gottlieb Henze v poskušnji o stareji zgodovini frankovskega okrožja, Beireuth 1788 za slavensko besedo ima, in celo za dokaz navaja, da so nekdanj v tisti okolici Slaveni živeli“.

Tako Linhart v svojih bukvah „Versuch einer Geschichte von Krain, Laibach 1791, 2. Band, Vorrede letztes Blatt“. Ali ni to smešna reč? Nekdanj so nemški pisatelji, pravi nasledniki Frankov, ime „Laibach“ za slovensko imeli, zdaj pa Slovenci in Nemci na robe terdijo! Difficile est satyram non scribere.

Iz Ljubljane. Danes imamo veselo novico povedati, ki smo jo „iz Ljubljane“ brali v dunajskem časniku „Fremdenblatt“, — škoda, da je skoz in skoz — nežica! Fremdenblatt v 48. listu pravi: „Po naznanilu krajske kmetijske družbe je blizo Ljubljane ležeče 40.000 oralov veliko močirje pod vodstvom inženirja gosp. Fr. Schmidt-a po znižanju nekega kanala na suho djano, in tako je cela velika planjava v rodovitni stan djana in megla v okolici ljubljanski veliko manjša“. Mož, ki je v dobrovoljnosti svoji to račico spustil na novi-

vrednost Modrinjakovih poezij pa so nam porok našega Vraza, kateri je slevel pred vsem po estetični izobraženosti in bistrem kritičnem duhu, sledeče besede: „Sudim da su žeženo zlato, pravi ures poezije slavjanske. Iz njih sbori pravi, čisti um slavjanski glasom domorodnim; misli uzvišene, izložene obrazi sjajnimi fantazije, zdrave, skore, uznešene itd. Morda se med Vrazovimi rokopisi tudi nahaja še ktera netiskana pesem Cvetka, Šamperla in dr.? Pis.

Še več takošnih besed nahajamo, v katerih je enaki pomen ognja in vode izražen, na primer: nara, sanskritski voda, in narka očistišče, predpeknel, primeri: staročesko noře¹⁾, in slovensko noriti in ponoriti, unter Wasser tauchen, tudi besedi topiti, schmelzen, in topiti, unter Wasser tauchen. Za nasprotnike mojega mnenja opazim, da poznam sanskritske koreniki tap brennen, in tip stillare²⁾.

Med besede, ktere poznamlajo enako živelj in symbol življa, še spadajo sledeče: gaûs sanskritski zemlja, in gaûs. krava, gerški γῆ, γαῖα, nemški Gau³⁾, dalje dhâra⁴⁾ latinski terra, sanskritski dharmâ, bik Živatov in dharmâ jus, officium. Slavenko treba, necessitas, indigentia, sacrificium, lužiški drbėti = trébati, ogerskoslovenski trbėti, litvanski turrėti in dirbti. Iz dharmâ je postalo slovensko tur, tor, ter, iz tur, tor pa torišče po analogiji kakor gaûs terra et vacca, dalje terbavec, tèrma, tèrmast ein stierköpfiger Mensch.

(Dalje sledi.)

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

(Dalje.)

Nekoliko dni pred pirom gré k zaročnici ženinov brat s svojo sestro ali s kakim drugim dekletom ali s ženo, ki ume ceniti žensko opravo in druge reči. Dever nese tu snahi mahač (Fächer), čevlje in nogovice,

lepo ogledalo in v njem redek glavnik, verbce (pankeljce) in razne lepo narejene rože, zraven tega pa zaročnici materi čevlje. Pred obedom cenijo žensko opravo in druge reči, ki jih misli zaročnica sabo vzeti, od naj manjšega do naj večjega, in ko se te reči v škrinjo zložijo, dene v njo vsaki kak dnar, ali kako drugo reč. Od zaperte škrinje vzeme dever ključ in zapové, da se naj nese na ženinov dom, toda brat zaročnici se vsede na škrinjo in je ne dá iz mesta ganiti, dokler mu dever ne daruje križavca ali naj manj forinta. Na obedu darujejo deveru otirač (ličnjak), sestri njegovi pa bel robec. Na odhodu daruje dever zaročnici večidel forint, ona pa njemu bele nogovice.

Na pir ali v svate povabljeni pošljejo tisti dan pred svatbo na zaročnikov dom iz kože vzetega bravca z glavo, ki v ustih derži kobul (Zweig) lavorikov, velik kolač kruha naperjen s pozlačenim cvetom, in dve boci vina. Ako ima ženin omoženo sestro, mu prinese ona sošito srajco. K nevestini hiši pošljejo vabljeni po boco vina, po bel kruh in po robec, žene pa eno halino, druga zastor (pregačo), druga robec. In to je vse za nevesto namenjeno, vendar si nektera mati od tega kaj priderži. Ta dan pred mrakom se zberejo svatje v ženinovi hiši, in vsak pridši izpali puško pred hišo. Po tem, ko posedajo za mizo, odlóči hišni oče: kaj bo kdo, in to odločevanje se takole začneja: „Dober večer, bratje in gospôda moja! Gle z mirom božjem in dobrim časom sem vas sobral v svoj siromašni dom, ne, da vas počastim, ampak da vas potrudim do une naše srečne prijazne hiše, da pojedete jutri uno našo srečno nevesto v ta naš dom za mojega sina pripeljat. Znam dobro, da se vas jutri pošteni uni bratje in naši prijatli radostno nadjajo, in prizadevali si bojo, kolikor serčno ljubav v dočeku vam izkazati, toliko z uljudnim govorom vsakega počastiti. Torej da bi vsaki zmed vas svoje ime in svatovsko dolžnost vedil, in tam s svojim imenjekom govor peljal, imenujem jaz z dobrim časom: 1. za pervenca po imenu tega in tega (navadno ženinovega ujca), 2. zastavniki tega in tega, 3. starašino tega in tega, 4. domačina od svatov tega in tega, 5. srečnega kuma tega in tega, 6. devera tega in tega (svojega drugega sina) itd.“ Kadar je pa svatov veliko, se tudi po dva za vsaki gori rečeni red izvolita, pa se med sabo dogovorijo, kdaj in kako bo vsaki overševal svoje opravilo. Po tem pijejo rakijo, pa začnejo dva in dva popevati:

Na mizo je cvetek padel.

Iz mize pa na svatove;

Stari svate, dobre ti sede,

dobre ti sede!

In tako se poje vsakemu imenovanemu redu po versti do zadnjega reda.

Tisti, kteremu se poje, izpali puško, kakor bi se s tim zahvalil. Po tem se nosi jélo na mizo. Dokler ti jejo in pijejo, se dekleta in snahe zberejo v kolo, ter igraje popevajo:

Čudno ti je pod noč pogledati,

Kjer gospoda za mizo sedejo,

Pa rumeno vino ti pijejo.

Kdo naj lepše za mizo je sedel?

In naj modreje vino je izpijal?

Starašina naj lepše je sedel,

Naj modreje vino je izpijal.

In tako pojejo vsim svatom po redu.

(Dalje sledi.)

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Štajarskega 24. febr. V 5. listu 4. tečaja so „Novice“ „Veselega dné na Vranskem“ opomnile, ko se je 14. decembra 1845 lepo delo, po velikiskerbi častitega gospoda fajmoštra Andreja Zdolška v farno cerkev spravljeno blagoslovljalo. Danes imajo britko

¹⁾ Starob. Sklad. II. 54. — ²⁾ Bopp Gloss. s. v. —

³⁾ Breja krava je bila pri starih narodih zmiraj podoba zemlje. Tako so Rimljani brejo kravo, ktero so forda ali horda imenovali, kot podobo zemlje zaklali. Ta praznik v čast materi černi zemlji se je velel Fordicididialia, Fordicalia, tudi Hordicalia po besedi horda, forda, kateri izraz so Staroitalci za brejo kravo rabili. (Glej: Ovid Fast. IV. 629 itd.) Korenike od besede horda ali forda latinski jezikoslovci nemorejo izsledovati. Na Štajerskem med Šavnico in Pesnico sem čul besedo hordati, fordati, v pomenu coire, zna biti, daje z latinsko horda, breja krava, v kakošni sorodnosti. Tudi v egiptiškem basnoslovju se ta običaj najde, in mi vémo, da je Višnu kot sin kralja Vamena zemljo v kravo spremenil. (Glej: Wagner Ideen zu einer allgem. Mythol. str. 150. 151). Nasprotnikom našega mnenja, da življi in njihovi symboli nimajo jednake korenike navodimo samo gerški analogon v besedah λύκος volk pa tudi solnce, λύχη, das anbrechende Morgenlicht, zato naj stariše ime solnčnega leta volčja pot λύκαβας. (Macrob. Saturna. I. 17.) Volka nahajamo tudi pomagavca solnčnega boga Horo-Apollonovega iz temnega Amentha (Diodor. I. 88). Da je zaveza volk in solnčno božanstvo prestara, ni le kakošna hipoteza ali gola etymologia, marveč se opira na točne nepremagljive svedočanstva starinstva. (Glej več o tem pri Payne Knight v bukvah Inq. into the symbol. lang. §. 124. pag. 97.), kjer starega dnarja omenja iz Carthe na otoku Keos, na katerem se prednja stran volka z žarmi obdanega vidi, kateri iz središča se na vse strani razprostirajo. — ⁴⁾ Glagol dhar, dhnu je korenika za dhara. Dhar, dhnu pomeni befestigen, halten, slovenski daržati, deržati; ravno tako pomeni sanskritski glagol ap, halten, deržati. Enaka pomena glagolov dhar in ap sta dokaza sorodnosti besed dhara terra, in dharmâ bik, ap voda, in apen bik. Ker pa je bik symbol materie in rodenja (Zeugung) ter je pomen apen prenešen na pomen pater, progenitor, slovenski in horvaški apa, japa. Kakor je iz tur, tor postalo poznamlenje torišče, turišče, tako iz ap, op, ob — opčina, občina, poljski poviat, od vet, vit, latinski vitulus, sanskritski vatsalas, od vat, vant, umgeben, anheften, vatas, Band, Binde, viti zna biti tudi vitati, latinski vitta, vincio, in slična. Torišče, turišče, pomeni kraj, prostor. Razlog, zakaj torišče je dobilo poznamlenje po toru, turu, nam razlaga Varro §. 32. „Oppida condebant ... junctis bobus tauro et vacca interiore aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis causa“ etc. Gotovo so tako tudi storili stari Slaveni. saj še v keršanskih povestih zadevamo na mlade voliče ali pa teličke, ki prevažajo podobe svetnikov.

bil zemlji eden nar znamenitiših uzrokov vetra odvezet. In kako nepopisljivo škodo bi to napravilo! Zrak, ki je poglavni pripomoček za ohranjenje našega življenja, bi bil nar hujši strup, ako bi ga vetrovi ne čistili. Enakost gorkote na zemlji bi kmalo kmalo bolezní in kugo napravila, in naš dozdevni raj bi se spremenil v puščavo in grozopolno zmešnjavo.

Očitna je tedaj tudi o tem roka modrega Stvarnika.

O Noriku in Noreji.

Spisal Davorin Terstenjak.

Drugi članek.

Zgodovinski pregled.

(Dalje.)

Besedo Vind najdemo pri starih pisateljih v zavezi Jul. Kako se ta zastavica reši? Mesto Vineta neki pisatelji imenujejo Volin, drugi Julin. Mesto Vindobona se piše tudi Juliobona. Korenika tega imena je sanskritska beseda ilá, kar spet pomeni zemljo, tellus, in kravo; odtod slavenska ila, ilovica, *ilúcs*, argilla. Iz sanskritske besede ila se izpeljuje il, rusinski vil, koroški vil in ul (plur. uliči). Glasnik v najdemo pred samoglasniki pogostoma predstavljen, na primer: uho in vuho, ože in vože, idra in vidra, okno in vokno, orati in vorati, tedaj vil, vol, vul (i = o primeri: rusinski kin, Big, namesto konj, Bog). Pred samoglasnik *i* stopi tudi večkrat glasniku v sorodni *h*, na primer: hiš, hič = iti (lužiški ¹⁾), hilati = ilati ²⁾), in tako se razjasnuje ime ilirskega vodja Hyllus, od kterege Apolloni ³⁾ govori, in ktero toliko pomeni kot Ilus, Il, Vil. Samoglasnik *i* pa predstavlja pogostoma glasnik *j*, na primer: ikra in jikra, iskra in jiskra ⁴⁾), *il* in *jil*, ilovka in jilovka. Ravno tako samoglasnik *u*, na primer: utro in jutro, užina in južina ⁵⁾); tako si razjasnimo ime Julius, Jul, ktero enako pomeni z imeni Hil, Il, Ol, vol, ul, vul. Ker stari pisatelji ime Vind prepisavajo v ime Jul, se mi verjetno zdi, da je beseda Vind bila starim Slavenom znana v pomenu bék (bék je pravilniše kakor bik, ker se glagol glasi bečati, ne pa bičati), in tako bi tudi zdaj razumeli razlog, zakaj južni Slaveni pravijo mestu Vindoboni tudi Beč ⁶⁾), in zakaj Vineta se tudi veli Julin in Volin. Korenike imen Hindu in Vind izpeljevati iz hi, liti, hu, politi, ali pa und teči, tedaj se verjetno dozdeva, da poznamenje Vind v pomenu bik je iz hi, hu ali und po ravno tisti analogiji nastalo, kakor ukš in ukšan, kakor ap, upis, up in op, gaus in γῆ, Gau, ilá zemlja, in ilá krava, tor in torišče. To izpeljevanje je po ostrih postavah jezikoslovja, in ker ga tudi mytologični dokazi podpirajo, gotovo ni daleč od resnice.

(Dalje sledi.)

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

(Dalje.)

Po tem ko svati odvečerjajo in vstanejo, se sedejo igračice in popevačice k večerji, starašina pa veli svatom, ki so za to, da grejo v kolo. To kolo vodi sam starašina, pesmi pa vodi tisti, ki naj bolj jih ume.

¹⁾ Dr. Miklosiĉ Slav. Lautlehre str. 501. — ²⁾ Janežič Slov. s. v. — ³⁾ „Hyllini et Bullini gens eadem. A bobus Bullinos de nominatos esse arbitror. Boves siquidem Hyllus in aciem eduxit contra Mentores Liburniae populos, quibuscum, ipse ut tradit Apollonius, pro bubus vel recuperandis vel adipiscendis egregie dimicans in proelio occubuit. Ex hujus belli causa nomen illis (Bullinis) inditum est Appol. IV. 539. Farlati Illy. Sacr. 2. 146. — ⁴⁾ Dr. Miklosiĉ Slavische Lautlehre str. 227. — ⁵⁾ Jarnik Etymologikon sub voce „užina“. — ⁶⁾ Pri rimskih in gerških pisa-

Ko pa igrati nehajo in trudni posedajo, se kaka pesmica ob gosle poje, tudi se igrajo igre vsakojake (razloĉne). Ko je že dŉba v noĉ, gre vsaki k svoji hiši, pa izpali puško, kakor ondaj, kader so prišli.

Kakor pa doloĉi v ženinovi hiši domaĉin, kaj ima kdo iz med svatov biti, tako se postavi tudi v nevestini hiši, in njeni starašina se, na priliko, zove od doma, ženinov pa od svatov itd.

Ko se v jutro zazori, pokne pri ženinovi hiši troje topov. Na ta strel vstajejo svati in se oblaĉijo v naj lepšo pražnjo opravo. Ko se zberejo v ženinovi hiši vsi, jim starašina zapové vsesti se okoli mize na pregled: jeli so vsi na številu in spremni na odhod. Po tem jim veli: „Vidim, gospŉda moja, hvala Bogu in bogorodici! da smo zdej vsi skup, ki smo bili sinoĉi od našega brata domaĉina imenovani, in vsi zdravi in nakinĉeni, veselega lica in serca; al priporoĉam vsakemu: ko se bomo zdaj na pot podali in prišli k uni sreĉni prijateljski hiši, da pazi slednji na svoj red, na svojo ĉast, dolžnost in poštenje; noben ne smé nobenega žaliti, ampak vsak naj se z vsakim bratovski sostane in pozdravlja, in da vsaki dá vsakemu mir in ljubav, kakor koga gré; tako bo nam vsim vse ljudno in pošteno“. Na te besede se vsi starašini zahvalivši priklonijo. Na to se pije žganje in kava, in jejo kake sladkarije. V tem se sostavijo v kolo pred hišo snahe in dekleta, in pojejo izmed družih pesem sledeĉo:

U ime Boga u ĉas dober!	Britke sablje pripasali,
Svatovi se so sobrali,	V sobolske kape se pokrili,
In lepo se nakinĉili,	Hitre konje zaigrali,
Vrane konje osedlali,	Po deklico odigrali.

Naslednjo pesem pristavljam tŉ zavolj imén tje do Brešĉ navadnih:

Mlada Stana sonce zaklinjala:	Ko me prašaš, da ti pravo povem.
„O tako ti moje sonce žarko!	Jaz sem danes preko Risna sjalo,
Tako sjalo, nikdar ne tamnelo!	In Kostove dvore obsijalo,
Al si danes preko Risna sjalo?	Vidilo sem svekra in svekervo,
Al si Kostu dvore obsijalo?	Žele dovest' v hišo si odmeno;
Si vid'lo mi svekra in svekervo?	Vidilo sem vse tvoje devere,
Ali želé dovest' si odmeno *)?	Vsi kujejo zlate ti perstane;
Al si vid'lo moje deverove?	Vidilo sem tvoje zaovice,
Al si vid'lo moje zaovice?	Kujejo ti sreberne cvetove;
Si vid'lo mi Kosta zaroĉnika?	Vidilo sem Kosta zaroĉnika,
Ali je zdrav? je mi vse veselo?	On ti je zdrav, vse ti je veselo
Ali so mu svati že sabrani?	Njemu vije zastava na dvorih,
Al se vije bandero na dvorih?	Tud' mu vodi kolo stara mati,
Al mu vodi kolo stara mati?	Vse sestrice kolo zaĉenjajo.
Ali sestre pesmi zaĉenjajo?*	In njemu so že zbrani svatovi,
Žarko sonce Stani odgovarja:	Gotovo ĉe po te, draga, priti“.
„O boga mi, moja lepa Stana!	

So postreženi svati z rakijo, kavo in sladkarijami, se spremlajo na pot (ako je nevestina hiša deleĉ, da se do obeda domú verniti ne morejo, kosijo doma, tam pa obedvajo); kolo jim pa zaĉne takole prepevati:

„U ime Boga, u ĉas dober sonce izteĉe!

Hajd! iz dvora starašina, doba ti je.

Konji so vam osedlani, ter vas ĉakajo,

Junaki pa oroženi ter vas gledajo;

Sreĉala vas dobra sreĉa, in gospodin Bog,

Sveti Peter in Nikola, božji angeli!

Kdo vam bi htel nahuditi, ne daj mu o Bog!“

In tako se ostalim svatom po redu popeva.

Ko grejo svati iz hiše po nevesto, se izpali nekaj topov. Po poti grejo kakor so imenovani eden za drugim, po tri korake narazen. Zastavnik vije zastavo na vse strani, drugi pa po redi streljajo, posebno kadar komu na glas zapoje izvoljeni pevec.

Kadar koga gredé sreĉajo, ga nudijo z žganjem (ta navada je tudi v Kostelu na Krajskem: ako le koga

teljih ima mesto Beĉ več imen; tako se nahaja pod imenom Vindobona, Vindomana, Juliobona, Fabiana itd. — Ravno tako ga današnji dan imenuje ĉeh Viden, Slovenec, Horvat in Madjar Beĉ, Krajnc Dunaj. Obširniše o tem mestu bom govoril v ĉlanku „Panonia“.

Pis.

*) Ersatz, Vertretung.

zagleda svat, teče k njemu z barilcem vina ter ga piti sili), iz hiš pa, memo katerih grejo, jim se iznašajo zdravice: boca žganja ali vina na jabelko s pozlačenim vetjem, ktera se dá iz desne roke pervencu z besedami: „Gospod pervenac, da ti je čast!“ On pa prejemši jo v desno roko napije bližnjemu tovaršu takole: „Od kod ta zdravica prišla, vse mu zdravo in veselo bilo! Da Bog dá, da prihaja za več srečnih let, imela od koga, pa imela tudi pred koga, ako Bog dá“. Na ta način si napijaje vsi po versti pijejo, in na vsako napito zdravico se po ena puška v zahvalo izpali. Navada je, da se svati ne na poti, ne doma za mizo ne odkrivajo, kadar komu na čem zahvaljujejo.

Kadar je svatov manj od sedem, se zastava ne nosi.
(Dalje sledi.)

Slovensko slovstvo.

„*Djanje svetnikov božjih.*“ Spisali družniki sv. Mohorja, na svetlo dal Anton Slomšek. Pervo pol leta. V Gradcu 1853. Natis J. A. Kienreih.

V slovenskem jeziku še dosihmal nismo imeli življenja in djanja svetnikov tako obširno popisanega, kakor imajo Nemci in drugi narodi svoje „legende“. Milostljivi knezoškof lavantiski so v blagi neutrudljivosti svoji nam podarili tako knjigo, ki se častno primerjati smé z enakimi družih jezikov. Za vsak dan obsegajo te bukve (na 46 polah velike osmerke za prvo polovico leta) življenjepis enega svetnika, kteremu je pridjan „nauk in posnema“ in kratka molitvica; veči del svetnikov je izrazen v podobah. So tedaj te bukve prave „hišne bukve“ pobožnega Slovenca, vredne živega priporočila. Ker so spisane od mnogih pisateljev, pravijo knez v pregovoru, naj se nihče ne spodikuje o tem, „ako se vsakemu beseda prav po domače ne zarobi. Prava ljubezen ne sodi hudo, pa tudi komarjev ne preceja, kedar treba ni“.

Cena celega dela, ki bo prišlo v 2 debelih zvezkih na svetlo, je 4 fl. 20 kr. Pervi zvezek (prvo pol leta) se že dobí po vsih mestih slovenskih dežel.

„*Venček za vezilne darila ali vošilne pesmice o godovih, novim letu, in družih priložnostih z nekterimi spominskimi listiki in grobnimi napisi.*“ V Ljubljani 1854. V založbi pri J. Giontini-tu. Natisnil R. Milic.

Ni nam scer znano, kdo da je misel sprožil omejene bukvice dati na dan, in tudi ne vémo, kdo je zložil pesmice, ki jih ta knjižica zapopada; pa naj je kdor koli hoče: misel ta je bila kaj dobra, in pesmice so vse hvale vredne. Nemci imajo že zdavnej na cente „gratulantov“; veseli bodimo, da imamo tudi mi zdaj „venček“ prav mičnih krajših in daljnih pesmic za vošila ob mnozih priložnostih starišem, žlahtnikom, prijatlom, dobrotnikom itd., ki bojo dobro dohajale otrokom, pa tudi odraslim, ki želijo ob godovih in družih prilikah komu v lepi pesmici razodevati svoje občutke.

Lično natisnjena knjižica, ki obseže čez 100 pesmic, velja le 12 kraje. in je na prodaj pri J. Giontini-tu, za slovensko slovstvo marljivemu bukvarju.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Dunaja nam je gosp. Cigale te dni veselo novico naznanil, da že prav pridno izdeluje besednjak slovenski (nemško-slovenski del), da pa je delo težavno, kar mu čez in čez radi verjamemo; zato so pa tudi presvetli gosp. knezoškof ravno njega izvolili za vredništvo dela, ki toliko jezikoslovne učenosti, ročnosti in truda potrebuje, da se brez zedinjenih teh treh lastnost nikakor dobro in kar je mogoče hitro izdelati ne dá.

Med mnogim drugim nam gosp. Cigale razodeva sledeče, ki naj bo bravcem našim v razgled, kako izdeluje predmet svoj:

„Najpred mi bode skerb, da bode nemško-slovenski del besednjaka, kar se tiče nemških ali v nemščini udomaćenih tujih besed, kolikor je mogoče, popoln; zato moram Heinsius-a in druge popolne besednjake vedno pred sabo imeti. Za nemškimi bojo sledile čisto slovenske besede in sicer, kakor ste svetovali, bolj navadne pred manj navadnimi; in če bi mi dobre besede ne imeli, ali če bi jo tudi imeli, pa bi se v kakem drugem slavjanskem jeziku našla prav lepa slovensčini priležna beseda, jo mislim pristaviti, toda vselej z znamenjem: *serb.*, *böhm.*, *altsl.* itd., da bo vsak vedil, da ni slovenska, pa zavolj pomanjkanja domače Slovencom na ponudbo dana“.

„Dalje bom zvesto pazil, da se bodejo razločki med slovensčino in nemščino, naj obstojé tudi v malih rečéh, razvidni storili, na priliko: pri predlogu *bei* se bode opomnilo: *bei* der Thür hereintreten, *skozi* vrata, ne *per* vratih noter; *im* Garten, *na* vertu, in *den* Wagen, *na* voz itd.“

„Pri samostavnih imenih, ktere terpé adjectiva possessiva, bodem obé versti teh prilogov tako naznanjal, na priliko: *Hirt*, *pastir* (dim. *pastirček*), *des Hirten* — *pastirjev*, *Hirten* — *pastirski*“.

„Pri glagolih bodem obé versti do veršivno in nedoveršivno, ako ste obé v navadi, tako naznanjal, da bode prvi vselej do veršivni, in za njim nedoveršivni glagol, in sicer edino v nedoločivnem načinu, ne pa tudi v sedanjem času, ker mislim, da to spada v slovensko-nemški del; n. pr.: *scheren*, *vstriči*, *striči*; *stellen*, *postaviti*, *postavljati* *). Pri glagolih, ki nimajo obéh verst, mislim, da tega zaznamovanja ni treba, ker ga noben nemško-slavjansk besednjak nima, marveč ga devajo le v slavjansko-nemški del; drugibesednjaki še sploh ne devajo obéh skup, marveč večidel samo do veršivni glagol. Naj važniša pri glagolih pa so izreki, in v tem je moja naj večja skerb, rokopis za res dopolniti“.

„Kolikor bo naj bolj mogoče, bom vseskozi skerb za čisto slovensčino, da čobodre ne bo; če bi tudi Vodnik, ali Murko ali Janežič imeli kako besedo, ktere nisem nikdar slišal, in je tudi tukajšni Slovenci ne poznajo, ktera pa vendar utegne dobra biti, mislim odgovornost s tem na-nje prevaliti, da bodem pristavljal n. pr. „*nach V.*“ ali „*nach M.*“ ali „*nach J.*“; zakaj to je poglavna reč, da se odvadimo te napake, vse za horvaško ali sploh tuje šteti, kar ni ravno v naši vasi navadno. Tak besednjak bi ne bil slovenski, ampak Ljubljanski ali Radoljski ali Celjski ali Celovski ali kterelega družega kota“.

Še več reči nam piše gosp. Cigale in prosi še enkrat verle domoljube, da bi ga vseskozi prijazno podpirali z donajanjem dobrih manj znanih domačih besed v nemško-abeceudnem redu, ker iskreno želí delo kolikor moč popolno narediti. Če mu Bog zdravje dá in mu bo scer časa ostajalo za delo to, želí do konca maja dodelati nemško pismenko A. Mi pa dostavljamo ti želji v imenu vsih domoljubov serčno: Bog daj!

Iz zlatnega Praga. (O pesniški zapuščini Stanko Vrazovi — Dalje.) Vrazova pesniška zapuščina pa je bila tudi onda prekrasna in predragocena, ko bi vse to, česar sem dozdej omenil, popisal in večidel tudi dokazal, ko bi — pravim — vse to bila gola izmišljaja tako iz zraka vgrabljena, kakor so bile besede petdesetforintnega zagovornika. „Tudi onda?“

*) Gosp. knezoškof želé, da bi se povsod cela beseda zapisovala in natiskovala. Vred.

Iz Svaha ¹⁾ je tedaj postalo Slava in gotovo je kakšen slavenski rod po tem božanstvu se veli Slaveni (zna biti Ptolomejevi Stlobenoi, in da je *l* se tako Gerku vrnil in vplel, kakor Nemcu *k* v načinu pisanja Sklavini, Sklaveni, Sklaven) in je v sosedstvu kakošnega nemškega roda stanoval, po katerem je poznejše občinsko imenovanje obveljalo. Ali za gotovo smemo reči, da stare slavjanske plemena ravnato tako niso poznale občinskega poznamljenja Slav, kakor germanske ne imena German, katero poznamljenje je malo pred Tacitom navadno postalo.

Ant, Spor, Slav, so tedaj sorodne imena, vzete iz častja luči, ognja, in ker se je slednje rabilo posebno pri darovanju božanstvom, ter je tako postal prenešen pomen slaviti, slava v pomenu glorificare, venerare, laudare, honorare.

Zdaj je tudi uganjena zastavica: zakaj na noriških in panonskih kamnih najdemo imena Antumar, in pri severnih Slavenih Slavomir. Severnoslovensko besedo mir (od svete gore Meru, središča sveta in sedeža indiških božanstev) so noriški Slovenci izgovarjali in še današnji dan izgovarjajo kot mar, primeri: Antumar: Hetomar, dalje imena vasi Godemarce, Vitomarce, Radomarščak, Radmarščak. (Dalje sledi.)

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

(Dalje.)

V ženinovi hiši dekleta in snahe, dokler koli svatov prav ne zagledajo, prepevajo ženina v različnih pesmih, na priliko:

„Neven *) sadi mlada Stana,
Z nevenom se razgovarja:
„Oj nevene, moj nevene,
Blagor mu, kater te bere!
Tud jaz bi te mlada brala,
Ali sedež nemam časa
Idem dvorit' Kostu dvore,
Kostu dvore kakor moje“.

Ko se svati približajo nevestini hiši, pošlje starašina glasonoša, da odnese pozdrav od njega v nevestino

rad sprehaja v *l*, poterduje nam beseda svadas, die Süssigkeit, slovenski sladost. Ta indiški glasnik v sprehaja tudi v germanskem jeziku v *l*, na primer: svap indiški, slep gotiški, schlaf nemški. Primeri indiški vamas, gotiški vamba, in štajarsko-slovenski lamp, sanskritski tvaé in slovenski tlač-iti itd. To spremembo glasnikov *l* in *v* nahajamo tudi v slavenskih narečjih. Slovenski Gorenci in Korošci *l* izgovarjajo na početku in v sredi kot *v*, postavim: Vaze namesto Laze, ževod namesto želod, hovob namesto holob. Tudi Belohorci tatranski in Hončani Slovaci *l* izgovarjajo kot *u* ali *v*. Ravno tako se sanskritski *h* v slavenskem jeziku spreminja v *v*, na primer: vidaha, slovenski vidova, hri, aufgeregt werden, siedlen, slovenski vreti. Pri Lužičanih sta *h* in *v* zmiraj vzajemna, ker govorijo hokno in vokno. Primeri še česko čeho in rusko čevo, dalje rusko dobrogo, dobroha in dobrovo. Dalje germansko aha v besedah Fuldaha itd., in slavenski ava v imenih rék Morava, Ondava, Vltava — vse pa s sanskritkim has, hah. — Sprememba besede Svaha v Slava se torej opira na gramatiške temelje. Ravno tako sprememba imena Hindu v Vind.

¹⁾ Čudno je, da se je indiško poznamljenje Svaha pri Polacih še čisto ohranilo, kjer se veli Svaha „čast“ (cześć) glej: Majewski o Slawianih w Warszawie 1816 str. 176. Znabiti da je indiška beseda an sprijela v ustih Slavenov glasnik h, tedaj han, in da je po takem postalo ime Hanak. Znamenito je, da na beneških kamnih pogostoma najdemo lastne imena Hanna, Hana, in da še rodovine Hana živijo na slovenskem Štajeru. Na rimskih noriških kamnih je dosti imen Antius, Antumar, Antilius, Antulus, Jantulus, Jantumar. Tudi rodovine Spor, Sporej, še živijo na slovenskem Štajeru, kakor tudi Spurč itd. Da sta Agni in Svaha bila med noriškimi Slovenci tudi častena, poterdijo imena po njihovem symbolu prijeta VERANVS-Beran in polatinčeni ARIES. Muhar Gesch. der St. str. 400 in 403. Pis.

*) Neven, smertna cvetlica.

hišo staremu svatu (starašinu) od doma, in da napové, da se svati bližajo veselo. Nevestine hiše starašina ga veselo pričakuje, se zahvali za pozdrav, ga sili se usesti in mu zdravico nudi. Glasonoša mora paziti, da ne vzeme zdravice brez pokrova (brez robca ali otirača na nji) in da se ne usede, ampak da stoji berzo napije in se k svatom verne. Sicer ako se zmoti vzešči brez pokrova zdravico, ali ga zadržijo z razgovorom, da zakasni priti pred svate, tedaj se mu vsi smejejo in starašina ga pokara. Glasonoša teka od tod in od ondot, pôle, strelja iz puške, in iz čutare, ki jo sabo nosi, daje piti rakije ali vina vsakemu, ktereга sreča.

Tudi pri nevestini hiši je o piru (možitvi) dosta veselo, vendar ne tako, kakor pri ženinovi, ker ondi snahe in dekleta, ki bi popevati in igrati imele, se bavijo z nevesto, jo beštrajo, v joku tolažijo, jo učijo hoditi, med diveri (ženinovimi brati) stajati, se priklanjati itd., in treba jih je le s silo k popevanju in igranju naganjati; pri ženinu pa pozabijo popevaje in igraje na jelo, pilo in spanje. Tudi tukej kakor pri ženinu se zberejo dekleta in snahe od svojte (Schwaegerschaft) in rodbine, pa se veselijo in popevajo razne pesmi.

Kadar svati k nevestini hiši pridejo, jih ti pozdravljajo s strelom iz topov, oni pa odgovarjajo iz pušk; potem zapojejo:

U ime Boga u čas dober!
Vse nam bilo u čas dober!

Od kola pa, ki pred hišo igra, se zapoje:

Pervak gospod, dobro došli!
Z vami došla vsaka sreča in pa Gospod Bog!
Kdor bi vam htel nahuditi, ne daj mu o Bog!

In tako se poje vsakemu svatu po redu. Temu se še te pesmice pristavljajo:

Dvore mi sonce ogrija,
K Stani mi déver doigra.
Stana mi se rodu moli:
Mila žlahta moja!
Nekarte mi zabraniti
Kod jaz hočem pojť
Da jaz vidim bele dvore
Kosta junaka.

Sonce mi je na izhodu, hoče da dojde,
Mlada Stana na odhodu, hoče da pojde,
Oče ji se smerno moli: „Ne idi Stana.“
Mlada Stana odgovarja tiho smerjeno:
„Bogme hočem, ljubi oče, ker doba mi je,
Tudi tam me oče čaka ravno tak kot ti“.

In tako ji pripojejo mater, brate in sestre, naj jo prosijo, da ne gré.

Ko svati pred hišo izpalijo puške, priteče nek fant od hiše vzešči jim dolge puške, jih izčisti, z domačim smodnikom napolne in dene na odločeno mesto. Zastavnik pa poskoči z zastavo nekolikokrat spred kola sem in tam, ter jo postavi na visokem kraju, da se vije. Po tem si umijejo roke in stopivši v stanico se usedejo okoli mize na desno stran, vsaki poleg svojega svatovskega imenjaka. Dever pa stopivši k zaročnici, jo trikrat oberne po soncu (v Poljanah pri Kupi sam ženin), ona mu se prikloni in ž njim poljubi; po tem se več ne kušuje ona z nobenim do venčanja (poročenja). Govori se, da je nekdanj navada bila, da je dever nevesto z možkim pasom po srajci opasal, da bi mati bila sinčiku, kar je zdej prestalo. (Dalje sledi.)

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz zlatnega Praga. (O pesniški zapuščini Stanko Vrazovi — Konec.) Na koncu tega članka moram, kot pravicoljub, povedati, da ima gosp. protivnik dragocene zapuščine Vrazove le na jednom jedinemu mestu prav in da je le na jednom jedinemu mestu resnico govoril, in to je tam, kjer veli, „da bi jedan čoviek punu godinu danah dosta posla imao, dok bi te ulomke ikoliko uredio“.

kor nekteri jezikoslovci hočejo; ali meni se naravnije zdi berdo, bardo, iz par — parvan ¹⁾ izpeljevati.

Ravno taka je s celtiško besedo karn, Felsen-spitze ²⁾, tudi to ima slovenski jezik: kar, ker, čer, rupes, die Felsen Spitze.

Tudi beseda bann, kar po Leibnicu pomeni altum visoko, imamo Slaveni v besedi Ban rektor, dominus, princeps, gubernator. Leibnic izpeljava iz bann tudi besedo Bann, Fahne, ab elevatione, fann conspicuum, pen caput in bannus proclamatio ³⁾. Korenike vsih teh besed najdemo v sanskritu (in tako niso občinsko celtiške, temoč dedovina vsih indoeuropejskih jezikov): bha glänzen, 'conspicuum esse, bhan erschallen, schreien ⁴⁾. Dalje še se opirajo na besedo nart ⁵⁾ vis, valor, virtus, tudi ta je indoeuropejska nar, sanskrit. vir, sabinski ner, gerški *ωνηο*, slavski nar, torej narava, nrava, virtus. Tako je z besedami alb, elpin, alpes, katerim odgovarjajo naše leb — lab — lib — lob — lub — lb, — zato Lubno, Lobnica, Libotin, Liboje, Lobelj itd., imena slovenskih vesí, gor, rek itd. ⁶⁾. (Dalje sledí.)

Ozir po svetu.

Rusi staroverci in gerška véra sploh.

Ker v sedanji turški vojski Rusi pravijo, da se vojskujejo za véro, da bi na Turškem rešili brate svoje, ki spoznavajo ravno tisto véro kakor oni, in ker se nasproti močni katoliški glasi *) oglašujejo zoper to početje, katero jim ni brez nevarnosti za katoliško vero, bi ne utegnili odveč biti, ako „Novíce“ razločke gerške vére od katoliške tistim popišejo, ki jih ne vejo, ktere vediti pa je sedaj toliko važniši, ker se je na meji gerškega kraljestva v turški deželi, Epirus imenovani, punt med gerškimi prebivavci vnel, ki so tudi kakor Rusi staroverci. Dežela Epirus ima blizo 375.000 stanovavcov, med katerimi je 312.000 kristijanov, kateri so deloma Gerki, deloma (slavjanski) Albanezi in (rumunski) Vlahi. Enaka mešanica stanuje tudi v družih turških deželah: v Albanii, v Tesalii in Macedonii. Še bolj kakor v pravem gerškem kraljestvu (ki ima svojega lastnega kralja Otona parskega) so se v imenovanih turških okrajnah slavjanski narodi, ki so se v 6. stoletju tukaj naselili, pomešali z majhnimi ostanjki Helencov, katerih omika scer ni nikdar prave poti našla v une bolj severne kraje. Slavjanska in gerška krí se tedaj ni nikdar zedinila v en narod, in ker je en narod vedno družega preganjal in sovražil, tudi ni bila mogoča narodska omika. Le v tem so si ti narodi edini bili, da so sovražili Turka. Sovražtvo do Turkov je ostal edini narodni značaj teh ljudstev, ki so podložni turškemu sultanu. Al v teku časa se je tudi v tem marsikaj spremenilo; veliko albanskih narodov v Albanii in tračiskem polotoku se je poturčilo in pod imenom „Arnavtov“ stopilo pod bandero profeta Mahomeda. Ti so zdaj naj huji sovražniki Grekov, in z njih pripomočjo le je zamogla turška vlada v letu 1821 ubraniti, da se ji niso mogli, po izgledu malega gerškega kraljestva, tudi stanovniki Epira, Albanije, Tesaliije in Macedonije odtergati.

¹⁾ Eichhoff 120. — ²⁾ Leibnitz 102. — ³⁾ Leibnitz Coll. ety. 92. — ⁴⁾ Eichhoff 234. — ⁵⁾ Dr. Zeus Gramm. Celt. 78. — ⁶⁾ Današnja Cernagora se je velela o času Plinia (Plin. H. N. III.) ager Labeatum, to ni nič družega kakor okrožje Labljanov, Lobljanov, Lubljancev, Lbljancev = Gorcev, Cernogorcev.

*) „Univers“, katolišk list v Parizu, svetuje celó Napoleonu da naj naravnost reče rusovskemu caru: „Ti imaš pod naj hujim jarmom 14 milionov katoliških kristijanov. Francozka dežela ne more več terpeti mučenja njih; postavi spet altarje njene! Moja zmaga naj osvobodí katoliško vero — in ta svoboda katoličanov naj je delež mojega plena!“

Naj že je kakor hoče, in naj, kar se sedaj tudi za gotovo povedati ne more, delajo Gerki za se, da bi razširili sedanjo majhno gerško kraljestvo v veliko in mogočno, kakor je nekdaj bilo, ali naj delajo za Ruse: toliko je gotovo, da bandero gerške vére se predstavlja sedaj kot klic na vojsko, in da v tacih okoljšinah je mikavno, poznati véro starovercov, in toliko važniši je to, ker je to bandero razstavil, kolos ruskega carstva, v katerem, kakor „Neven“ pravi, sonce nikdar ne zahaja, — ki ni le država, temuč tako rekoč cel svét, — ki obsega deveti del ljudi naseljene zemlje in 28. del cele zemlje, — ktereга, ako bi ga popotnik prehoditi hotel in bi vsaki dan 16 milj hodá storil, bi mogel enako potovati skoz četert leta, — katero se razširja od Nemčije do Kine in severne Amerike, od belega do črnega morja, — v katerem na enem mestu sapa iz ust zmerzuje v led, na drugem dinje zorijo“.

Greki so scer kristijani, pa ne katoliški kristijani; gerška vera se tedaj loči od katoliške vere, in sama še je razcepljena v dve stranki: eni so nezedinjeni Greki, drugi zedinjeni Greki; prvi se v poglavitnih rečeh ločijo od katoliške, — drugi so se večidel zedinili s katoliško, se tedaj „zedinjeni“ Greki imenujejo.

Nezedinjeni Greki se imenujejo tudi staroverci zato, ker se ravnaajo v verozakonu, šegah in cerkvenih napravah po kristijanski veri, ki je bila v gerškem carstvu ustanovljena in v starodavnih časih (v 5. stoletju, tedaj pred 14 sto leti) po zmislu patriarhov v Carigradu, Aleksandrii, Antiohii in Jeruzalemu osnovana. Ker se staroverci terdno deržé pravil te po njih mislih prave cerkve, se imenujejo tudi pravoverci in svojo vero zovejo pravoslavno vero (orthodoxe Kirche).

Zgodbe popisati te razkolnosti ali razdertije, ki je pod papežem Leonom IX. popolnoma ločila gerško cerkev od katoliške, ne spada v namen tega sastavka, v katerem hočemo le ob kratkem povedati pravila gerške cerkve, po katerih se loči od katoliške.

(Konec sledí.)

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

(Dalje.)

Po dokončanem kosilu se spremljajo na poroko, domačin pa iznese dare in daruje svate od pervega do zadnjega: naj prej iz desne roke dá vsakemu pozlačen cvet (pušlec), ktereга si obdarovanec za uho zatakne ali na persi; na to dene vsakemu na levo ramo robec, govoreč na priliko: starašini, kteremu ga naj prej daje: „gospod starašina, da ti je čast!“ Starašina od svatov je paziti dolžan, da vsaki svat svoj dar dobí; zraven tega mora tudi paziti, da dobí robec za družega starega svata od svata, ki je ostal doma v ženinovi hiši, da ukazuje in pripravlja karkoli za pír, in za popa, ki bo ženine poročal; zastavnik gleda, da dobí robec za cerkveno zástavo, in za dete, ki se bo izneslo pred nevesto, ko bo prišla v hišo.

Kadar se darovi med svate delijo, popevajo snahe in dekleta sledečo pesem:

Risan (Risano) grad lepo naše stanje!

Na tebi so troja vrata stala:

Na ena vrata sonce je sijalo,

Na druga pa živa voda vrela,

In na tretja Kostovi, svatovi,

Med njima sta déver in devica,

Ter čakajo dara od dekleta,

Stanina se hitra našla mati

Iznesla je gospodske darove,

Da daruje vse po redu svate;

Damačin je darove prejemal
Vse svatove po redu daroval,
Vsakemu dal, kar je koga le šlo,
Déveru pa konja in deklico.
Tud Stanin je oče vun izišel
In deveru svojo hčer izročil:
„Vari meni mojo lepo Stano
Od mojega do Kostov'ga dvora“.

Potem svatovni starašina pokliče dévera, da izpeljā nevesto iz komore k mizi na molitvo. Tedaj jo brat in eden od deverov peljata, brat za desno, déver za levo roko. Ko je tako pripeljana, pokličejo svati njene stariše (ali njih namestnike) in vso drugo rodbino, da ji dajo dobro molitvo, pa, vzešči veliki kolač (vertenj) in na njem sreberno čašico vina, ga dajo najprej očetu, ki se na stol vsede in praša priklicane devere: „Kaj iščete od mene grešnika?“ Oni mu pa odgovorijo: „Mi iščemo od takega bana, da rečeš dobro besedo svojemu detetu, tako tud tebi Bog dal vsako dobro, ki ga želiš od njega!“ Tedaj réče, derzé kolač s čašo v roki: „hčerka! da ti Bog dá vsako dobro srečo in vsako dobro, kakor bi tudi jaz sam sebi rad!“ Izgovorivši to serkne malo vina iz kozarca, pevci pa zapojejo:

Dober človek!   Hitro se steče!
Dobro ti reče!   U dobre čase
Dobro ti reče!   Pod polne čaše.

Vsemu rodu in plemenu na veliko čast,
Našim pa mladenčom u najbolji čas!
Vsaki réci in pomisli: da je dober čas!
Tako vam tud naj Bog dá vselej dober čas!

Po tem se z gori rečenimi besedami podá materi kolač, ki jo blagoslovi takole: „hčerka! Bog ti daj dobro srečo! kolikorkrat boš od svojega rodu do svojega doma koračila, toliko ti Bog daj dobrih in srečnih časov!“ Ravno tako tudi gre po versti ostala rodbina. V imenovani pesmici se le na mesto „dober človek“ devajo rodbinska imena. Nevesta se na vsaki pripev prikloni, samo kadar se veli „našim mladenčom“, tedaj ne, ampak pred se sramožljivo gleda. Po z veršeni dobri molitvi, pusti déver deklico in ostane poleg brata, glasonoša pa vzešči kolač ga nese k poroki, kjer ga potem dá popu. Tako vzame in pusti déver čašo; ko pa iz nje ženini pijejo vina, se dá nevesti in pri nji ostane za spomin.

Ko starašina svatom zapové vstati in se na pot spravljajo, prinese fant, ki je dolge puške prejel, zdaj nabite, in dá vsakemu svojo, deklice pa in snahe stopijo v kolo in pojejo:

U ime Boga, u čas dober sonce izteče!
Pojdi z dvora starašina, dôba ti je,
Konji so ti osedlani, ter te čakajo.
In junaki oroženi, ter te gledajo.

In tako prepevajo vse svate po redu. Ko pa svati odhajajo, pojejo naslednje pesmice:

Odvila se zlatna žica od vedra neba,
To ni bila zlatna žica od vedra neba,
No to bila zlatna Stana od dobra roda.
Zavila se zastavniku okolj zastave.
Prošla je Stana od roda (žlahte)
Kakor bučela od roja,
Prišla se svoj'ga devera
Ravno ko zlato cevce.
(Dalje sledí.)

Novičar iz mnogih krajev.

C. k. ministerstvo kupčijstva je razglasilo, da noben tergovec (kupec), ki terzuje na drobno, ne smé dveh kupčij (štacun) imeti ne na enem, pa tudi v dveh krajih ne. — C. k. ministerstvo je ukazalo, soseskam (občinam), ki imajo potrebno premoženje, vnovič živo na serce položiti, naj zboljšajo plačilo učiteljem, ker prava in poglavna dobrota, ki izvira iz dobro

vredjenih ljudskih šol, dobaja soseske same. — Vradni dunajski časnik „Oest. Corr.“ je naznanil znesek srebernega dnarja in cekinov, ki so bili kovani od leta 1848 do letos: cekinov je bilo skovanih leta 1848 za 4 mil. 780.203 fl. 50 kr., 1849 za 4 mil. 784.627 fl., 1850 za 5 mil. 425.858 fl. 50 kr., 1851 za 7 mil. 539.976 fl., 1852 za 11 mil. 171.150 fl., 1853 za 9 mil. 844.633 fl.; — srebernega dnarja: leta 1848 za 16 mil. 39.012 fl. 6 kr., 1849 za 18 mil. 84.922 fl. 14 kr., 1850 za 8 mil. 363.785 fl. 53 kr., 1851 za 4 mil. 673.873 fl., 1852 za 4 mil. 989.960 fl., 1853 za 16 mil. 576.346 fl.; — v vsem skupej tedaj cekinov za 43 mil. 546.478 fl. 40 kr., srebra za 68 mil. 727.899 fl. 13 kr. — Vojna barka (parnik z 300 konj in v stanu 31 naj večjih topov nositi) na čast maršalu Radeckemu napravljena in po njem „Radecki“ imenovana, od ktere se že dolgo dolgo nič slišalo ni, se izdeluje na Angležkem in že to spomlad bo v Terstu splavala na morje; po dovoljenju cesarjevem se ima znesek, ki manjka prostovoljnim doneskom, donesti iz državne dnarnice. — Pretekle dni ste se iz rusovskoturške vojske spet dve izmišljene vojski pripovedale; enkrat so Rusi Turkom Kalafat vzeli, drugikrat Turki Rusom Gjurgjevo, — oboje je prazna govorica. Za gotovo pa se pripoveduje, da so Rusi po večdnevni prizadevi pokončali tiste okope (šance), ki so jih Turki napravili nasprot Brajle in jim vzeli baterije, da Turki iz tega mesta ne morejo streljati na barke rusovske jadrajoče po Donavi. Kalafata pa Rusi niso napadli, marveč so se z večino ondašnje armade podali proti Kalarašu in proti Krajovi, v taborišču pred Kalafatom pa pustili le okoli 10 do 12.000 mož. Zdej je gotovo, da je knez Paskievič Erivanski izvoljen vojskovodja rusovske armade ob Donavi. Rusovska vlada še zmirom vse žile napenja v pripravah za vojsko, in kar je zvedila, da bote angležka in francozka armada poslale vojne barke tudi na izhodno morje, skerbi na vso moč tudi za brambo na tem mestu in popravlja in napravlja terdnjave na rusovskem bregu izhodnega morja; tudi poleg Odese bo nek postavila taborišče z 30.000 vojaki, in bo v Sebastopol še večji moč djala. — Kakor je francozki minister unanjih oprav razposlal pismo vsim poslancom svoje vlade, v katerem zagovarja pravico francozko - angležkega postopanja, ravno tako je storil tudi rusovski minister, zagovarjaje pravo rusovsko. — Za potrebe državine bo tudi francozka vlada najela 250 milionov frankov. Maršal St. Arnaud, dosihmal vojni minister, če lih je bolehen, gré na Turško za vojskovodja francozkega in pride 21. t. m. v Toulon, kjer bo 36.000 vojakov za odhod pripravljenih. — Kraljica angležka je 10. t. m. ogledovala angležke vojne barke, ki so drugi dan imele odriniti na izhodno morje. Minister Clarendon je naznanil gornji zbornici, da odsihmal zamorejo na Turškem tudi kristijani pred sodbo priče biti, kar jim dosihmal ni bilo pripušeno. — Punt Gerkov v Epiru omahuje. — V A z i i zavolj hude zime počiva rusovsko-turška vojska.

Obligacije	5 ⁰ / ₁₀₀	84 ⁷ / ₈	fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	79 ¹ / ₂ fl.
deržavnega	4 ¹ / ₂	74 ¹ / ₂	„	Windišgrac. „ „ 20 „	27 ¹ / ₂ „
dolga	4	69	„	Waldštejn. „ „ 20 „	29 „
	3	54	„	Keglevičeve „ „ 10 „	10 ¹ / ₄ „
	2 ¹ / ₂	43 ¹ / ₂	„	Cesarski cekini.	6 fl. 4
Oblig. 5% od leta 1851	108		„	Napoleondor (20 frankov)	10 fl. 13
Oblig. zemljiš. odkupa 5%	84		„	Suverendor	17 fl. 55
Zajemi od leta 1834	211		„	Nadavk (agio) srebra:	
„ „ 1839	118 ³ / ₄		„	na 100 fl.	29 ¹ / ₄ fl.

V Terstu 11. marca 1854: 72. 46. 52. 58. 49.
Prihodnje srečkanje v Terstu bo 22. marca 1854.

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Lapončani.

To premišljevanje začnem z živim občutljem hvaležnosti do svojega Stvarnika in milovaje nekatere svojih bratov, do katerih je bila narava v razdelitvi svojih dobrot bolj skopa. Lapončani in druge ljudstva, ki blizo severnega tečaja stanujejo, so mi sedaj na misli. Njih osoda in njih živetje v primeri z našim ni gotovo nič kaj srečno. Njih dežela je obširna gora, ki jo sneg in led zakriva, ki ga tudi poletje stopiti ne more. Kjer so gore pretergane, se širijo na milje dolgi močirji in namoki. Visok sneg pokriva doline in griče. Veči del leta je ožstra zima. Noči so dolge, in dneve razsvetljuje le slaba zarja. Prebivavci teh dežel se vmaknejo mrazu v svoje šotore, ki si jih lahko v vsacem kraji napravijo. V sredi šotora je ognjišče, s kamnjem ograjeno, in dim odhaja skozi neko luknjo, ki jim je tudi namest okna, in od ktere železne verige s kotli visé, v katerih si jed kuhajo ali led topé, da imajo kaj piti. Znotraj po stenah so kožuhi razpeti, da vetru v šotor branijo. Na stranéh so živalske kože, na katerih ležé. V tacih prebivališčih preživé zimske dneve; šest mescov živé v vedni noči in ne slišijo okrog svojih šotorov drugega ko bučanje vetrov in tulenje volkov, ki se po ropu okrog klatijo.

Ako, prijatelj moj, ta revni stan Laponcov primerjamo z našim, kolikšen je razloček, za kterega ne moremo nikdar dosto hvaležni biti dobrotljivemu vladarju tega sveta!

Al je pa prebivavec omenjenih severnih dežel vendar le tako nesrečen, kakor se nam zdí? Res je, da v težavah in nadlogah nar ožstrejšega vremena po nepotnih dolinah okrog tava; al njegovo telo je vterjeno in v stanu vsako neugodnost prenesti. Lapončan je ubog in brez vsih vgodnost; al dovelj je bogat, ker drugih potreb ne pozná, ko take, ki jim lahko pomaga. Več mescov ne vidi sončne svetlobe; al — da tème svojih noči ložej prenaša, mu sveti burjava ali severna zarja in luna. Sneg in led, v kterega je, tako réči, zakopan, ga ne dela nesrečnega. Izreja in navada ga je za ožstrost njegovega podnebja vterdila. Njegovo ožstro živetje ga učí mrazu zoperstati. In kar bi brez posebne pomoči ne prenesel, mu je narava polajšala. Dala mu je živali, s katerih kožuhi se mraza brani. Dala mu je sedlone ali severne jelene, od katerih ima šotor, obleko, posteljo, jed in pijačo, — s kterimi se na daljne poti podaja, kteri skoraj vsim njegovim potrebam zadostijo, in za kterih živež mu ni treba veliko skrbeti. In če je res, da se sreča bolj po občutlju, ko po pameti sodi; če je res, da prava sreča ni le na nekatere ljudstva in na nekatere kraje navezana; in da zadovoljnost v vsacem kotu zemlje človeka osrečuje; al bi se ne smelo prašati: kaj manjka Lapončanu, da bi ne mogel po svojih razmerah srečen biti? — Tako modrost Gospoda nebes in zemlje vse lepo vravnuje na svetu!

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

(Dalje.)

Brat sestro jednako derží in je déveru ne pustí, dokler ne pridejo na uličine vrata, pa mu ondi reče: „zlati déver, ako češ, da ti tako banico dam“, in konec dolzega prepiranja mu déver kaj v dar dá, on mu pa sestro prepustí.

Na odhodu iz nevestine hiše se izpalijo topovi svatom na čast, kakor pri njih dohodu. Se udalijo enmalo

od hiše, kliče oče svojo hčer, da bi se obernila, da bi se narod vergel po njeni rodovini. Ako pa mislijo svati, da je ženinov rod imenitnejši od nevestinega, gledajo déveri (ženinovi bratje), da se ne oberne. Tudi prijatli kličejo svate po njih svatovskih imenih, pa jim srečen pot želijo, na priliko: „Oj pervak bane!“ — „Aj“. — „Hajde z Bogom in da ti je dobra sreča!“ pa izpalijo puške, uni pa mu odgovoré ravno tako. In tako se sklicujejo, dokler se čuti in razumeti zamorejo, na zadnje pa vsi svati na enkrat izpalijo puške, in jim se tako zahvalijo za ljubav in doček.

Nevesta se k cerkvi gredé pogostoma priklanja, posebno ako koga sreča, toda v roke nobenega ne ljubi.

Svati grejo z nevesto naravnost k cerkvi, in ko so blizo nje, pošljejo naprej nekoliko svatov po ženina; ta pa prej ko se v cerkev podá, prosi svoje starše za blagoslov roke jim poljubivši. Ko se iz hiše k cerkvi podajo, izletí njegova mati, če je tudi stara, pred hišo v kolo, pa s snahami in deklicami zapoje:

Kosto majki desno roko ljubi,
Ona mu pa dobre čase daje,
Čase dobre od Boga, najbolje.

Tako prepevajo strica, brate, sestre, tetke in ostalo rodbino, tako spravljajo Kosta na poroko.

Po dokončani poroki zapové pop mladencem (ženinom), da se prec ondi poljubijo. Ako ni ženin preveč sramožljiv in se nadja, da bo nevesto iz nenadi objeti zamogel, poslušá popa. Ako se pa sramuje, ali bojí, da tega izpeljati ne bo zamogel in se torej osramotil, ne poslušá ne on, ne ona popa. Na koncu kušujejo ženini in svati križ in devajo na-nj kolikorkoli popu za venčanje.

Merzlične snahe in deklice pridejo v cerkev in po dokončani poroki prašajo nevesto: kdaj jih bo merzlica popustila, misleče, kakor se tudi govóri, da jih bo gotovo ondaj popustila, kakor jim nevesta réče; nekteri pa velijo, da dekleta, vprašaje: kdaj jih bo merzlica popustila, mislijo, kdaj se bojo možile; zato jim nevesta, kar je moč, odloči kraji rok (čas).

Dokler se mladenci v cerkvi poročajo, stopijo pred cerkvijo zunej svati v kolo in prepevajo razne igraške pesmi.

Po poroki spremljajo prijatli ženina domú, svati pa zaostanejo z nevesto pri cerkvi. Ko pa mislijo, da bi ženin vse k hiši prispel, izpalijo ondi vsi na enkrat vsaki po eno puško in grejo na ženinov dom, in ko so en stre-laj od hiše, pošljejo naprej glasonošo, ki napové, da grejo svati z nevesto srečno. Ondi ga pričakajo z majoliko vina z robčem pokrito. Po tem gré svatom naproti. Ko se svati z nevesto hiši približajo, popevajo snahe in deklice pred hišo v kolu:

Odleteli, doleteli sivi sokoli,

Donesli so dobre glase od vse gospode.

Kaj se sjalo preko Risna grada? Ni ne žuto zlato med zlatari,
Al je sonce, al je jasna luna? Ni ne djerdjef medi veziljami,
Al je fini škerlet med krajači? Ne jabelko od suhega zlata,
Al je žuto zlato med zlatari? Nista ona dva kamena draga,
Al djerdjef je med veziljami? Ampak naša snaha med deveri;
Al jabelko od suhega zlata? Koliko je čedna ino lepa.
Al sta ono dva kamena draga? Čelo ji je visoka planina,
Ni ne sonce, ni ne jasna luna, U lice je bela in rumena
Ni ne fini škerlet med krajači, Iz daleka dvoru svetlost daje.

(Dalje sledí.)

Slovstvine reči.

Tudi nekaj o slovstveni zapuščini Stanko Vraza.

Milo mi je bilo pri sercu sostavek prebravšemu, kterega je neka blaga duša iz zlatnega Praga pisala o slovstveni zapuščini mojega rajnega prijatelja Stanka Vraza. Sam sem hotel na oni bezljubezni članek v lanskem „Nevenu“ odgovoriti, ali ker vém, da ima rajni pesnik na Horvatskem dosto iskrenih poštovateljev, sem

pa sploh ni čez 20 sežnjev globoko. Otokov na tem morji je veliko, ki so deloma lastnina Dancov, Švedov in Rusov; Prusi imajo otok Rügen. Kupčijskih bark se vozi vsako leto tisuč in tisuč iz severnega morja v izhodno, in iz izhodnega v severno.

Zdaj se bližajo vojne barke Angležev in Francozov temu morju, po katerem jim je pot odperta na Rusovsko, in posebno v njih prvo vojno luko v Koroni. Namen zedinjenih vlad je očiten; tudi od te strani, kadar se vojska začne, hočete strahovati rusovsko silo. Kaj bode izid te vojske, le sam Bog vé; to pa je gotovo, da je Rusom sovražnik od te strani zlo nadležen in nevaren, in da tedaj rusovska vlada vse žile npenja, da bi na tem morju posebno močne vladi, Danska in Švedska, se vèdile tako, kakor želi rusovski car; ali tega dosihmal še ni dosegla.

Po vsi pravici so tedaj oči sveta obrnjene tudi na to stran — deleč preč od Turčije.

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

(Dalje.)

Ko pridejo pred hišo, zagromijo topi, svati streljajo iz pušk, snahe pa in dekleta jih prepevajo v kolu po redu tako:

Starašina gospodine dobro došli!

Z vami došla dobra sreča in gospodin Bog!

Kdor bi vam htel nahuditi, ne daj mu o Bog!

Na hišnem pragu ji pride svekerva na proti in založi ji trikrat meda z žlico v usta; potem ji podá od rodbine kako možko dete, ki ga po trikrat od zemlje povzdigne, poljubi in mu daruje robec, ki je za tega voljo od doma prinesen bil. Na to ji da v roko pjat (pladenj) pšenice, in z njo sipa na vse strani. Ko potem stopi z desno nogo v hišo, se poje sledeča pesmica:

Naša snaha častita ti došla,

U dvore je srečo nam prinesla. itd.

Stopi nevesta z deverom v svojo sobo, pridejo iz hiše in od rodovine snahe in dekleta, pa se poljubijo. Svati se vsedejo za mizo, kjer je komu mesto, in počnejo piti rakijo pripovedaje domačinu in drugim, kako so jih pri nevestinih lepo dočakovali.

Tu poda starašina prineseni dar staremu svatu, ki je doma potrebne reči oskerboval.

Med tem se nosi jélo na mizo. Navadne jéla so ondi na piru (ženitnini) sledeče: 1) laško jaglo (rajž), 2) kuhana govedina in kuretina, 3) peršuti (svinski) kuhani in nekuhani, 4) pečenje bravsko, večidel ovčje, 5) sir. Tu se po vsaki jédi pije in vojvodom, kakor poprej pri nevesti, napija; poleg tega se tudi napija v slavo božjo. Sred obedi pristopijo k mizi snahe in dekleta, pa začnejo svate prepevati počemsi od popa, ako je pri mizi takole:

Žarko sonce na izhodu sjalo,

Skozi okna na mizo je grelo,

Vse je svate po redu ogrelo.

Biserna brada, sreberna čaša,

Biser se kruši, u čašo pada,

Vsakega glava cekina veljá.

Popova glava tri grade veljá.

Čast da ti je, naš duhovnik!

In vino rudeče!

Popij in to in drugo,

V dravje ti bilo dolgo!

Tako se poje poredoma vsim. Nato začnejo tudi možki okoli mize sedeči peti:

Kaj se tiho ovo pije vino?

Ovo vino nije ukradeno,

Več je ovo vino kupovano

Za bele grošiče in cekine.

Pri jédi dozivajo svati devere, ki so z nevesto posebi v sôbi, jih vprašajo, kako so, ali so kaj z nevesto veseli, z jelom in pilom zadovoljni.

Kadar se prinese pečenja na mizo, pokliče starašina dévere, naj nevesto k mizi pripeljajo na dobro molitvo. Déveri dovedeno snaho namestijo v čelo mize z ženinom poredoma, in oba prevesijo preko glav z otiračem, in tako stojita, dokler jima vsi po redu ne dajo

dobre molitve na priliko onih, kakor so jim se dale v nevestini hiši. Po overšenih dobrih molitvah vzame zopet déver nevesto za roko, svati vstavši pa pojejo:

Terda ti je vojvodina zaseda, zaseda,

Ne bi mu je motna voda zanesla, zanesla

Še manje pa turška busa razbila, razbila.

Dokler se pesmica ta nekolikokrat ponavlja, poliva nevesta vsim svatom, in vsim ki so za mizo bili, nad umivalnico roke ter jih umivajo, déver pa derži poleg nje otirač, da se oterejo. Vsak si roke umivši verže v vodo kak dnar, ali pa kaj od zlata ali srebra. To je vse nevestino, in se polivačina zove. Umivši se zapalijo svati na dolgih kaneših lule, pa stopivši v kolo igrajo popevaje dva po dva:

Skoči kolo, da skočimo,

Da bi nama u čas dober,

Nas' mu bratu domačinu

Z vso gospodo naokolo! itd.

(Konec sledí.)

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Pole v Istrii. (Konec.) Ta uzrok današnje revnosti Istrije je že dolgo časa znan, zavoljo tega se je tudi že govorilo, da bodo se tudi v Istrii gojzdi nasejali, kakor se namerja to storiti na Krasu. In kako se ima to napraviti? Nasvet nekterih je nek le-ta: „ker je Istrijan len, pravijo, je treba naseliti poljodelcov in kmetovavcov iz Nemškega; Nemeč je čeden, marljiv; on bi se tega naselstva veselil, samo da se pustí nekoliko let brez davka; celò dobro bi bilo, ako bi se mu dalo iz perva majhno plačilo, da bi bil v deržavni službi kakor ogleda mladih gojzdov; čez nekoliko let bi se mu plačila vzele, pa dalo bi se mu malo zemlje za njegov živež; s tem bi si pripomogel naselnik, in bi od nemarnega rojaka še kaj nakupil, da bi za malo let tako živel kakor v svoji deželi. Da bi pa tudi naselnik ne padel v nemarnost in v neumnost, in zato ker naše brodstvo ima biti osnovano po nemško, bi bilo treba učiniti učilnice nemške, v ktere bi mogli ne samo otroci naseljenih Nemcov, ampak tudi otroci Istrijanov hoditi, tisti pa, katerih ne bila bi volja se učiti inostranskega jezika, bi se kaznovali v denarju in v drugih rečéh, da bi bili prisiljeni se učiti. Da bi pa vse to šlo bolj od rok, bi morali vsi mladi domači k mornarstvu iti; sej so naši Istrijani naj bolj pridni mornarji, ker so, za tako reči, na morju rojeni, zato bi se lahko zgodilo, da bi nekteri svoje zemljiše prodali in se naselili na bregu morja, ker lepo sinje morje s svojimi šumečimi valovi vabi Istrijana na se; on bi ga poslušal, in v sredi nove Istrije bi živel ptujec kakor v svoji hiši domači, in to bi se dalo napraviti, po zgorej rečenem načinu v poldrugem času človeškega življenja“ (?!). —

Tako se je govorilo, da ne rečem, blodilo o povzdigi Istrije. Da bi take zmislili kadaj poterčila modra vlada, se ni nikomur bati, ker ona dobro vé, da za naselnike je pripravna le velika rodovitna zemlja, ktera neobdelana leži zavolj pomanjkanja umnih delavcov. Na pustí in dosto obljudeni zemlji morajo pomočki za povzdigo gospodarstva vsi drugačni biti, kakor z ptujimi naselniki spodriniti domače in začenjati pogojzdevanje, od ktereга nobeden ne vé: ali se bo in kako se bo sponašalo. Gotovo tedaj smemo take pravlice vreči med šaro praznih domišlij. Kuk.

Iz Senožec 19. marca. Prerok v Jolsvi se ni v vsem zmotil. Sever in suša sta si podala roke, imamo prahu dovolj, vode pa malo. Zima je lepa; zemlja v sladkem miru počiva; oj, da bi o pravi dóbi lepo zelečila in plodna bila! Nadjamo se dobre letine; do tistihmal nam bo pa le up še štiri grenke mesce preživetí pomagal. Beračev je sadaj več kot zvezd na nebu; če-

Preden se pa lotimo zgodovine Tauriščanov, moramo povzeti povestnico Keltov.

Pervotna domovina tega ogromnega naroda je bila od nespomenljivih časov od Pirenejev do Rajne, od Alp do atlantiškega morja. V letu 388.—382. pred Kristovim rojstvom se je ta ogromni narod pod Bellovesom in Sigovesom naj prej iz svoje domovine izseljevati začel. Livi (V. 3.) pravi, „da jih je mikalo po sladkosti sadú in vina, ki ga niso imeli domá“. Ali ta poltena želja gotovo ni edini vzrok bila, temoč preobilnost stanovnikov. Sigoves je svoje trume peljal čez Kerkinske lese, Belloves pa v Italio (Liv. V. 34.) Druga truma je šla pod Kombaulom v Tracijo (Pausan. Graec. X. str. 750.) okoli leta 360.—335. pred Kristovim rojstvom. Velike vojske so pod Cerethriom, pod Brenom in Alcikorom v Grecijo, pod Bolgom v Macedonio rinile in od onod pod Lomnorom in Lutarom (Lutatium) prek šle v malo Azijo, kjer so Galatsko kraljevino ustanovili. V letu 184. ali 186. pred Kristov. so Rimljani gornjoitalske Celte do čistega prevladali.

Kakor Livi piše (XXXIX. 23.) se je jedna gališka naselbina okoli Ogleja ustanovila, in brez dvombe je iz teh Celtogallov zmešani narod iliroslavenskih Japodov postal, od katerih klasiki pišejo, da so se punktirali ¹⁾ in celtiško orožje nosili. Malo prej 191. leta pred Krist. je celtiško pleme Bojev, kateri so v gornji Italii prebivali, čez Alpe nazaj stirano bilo, in se je skoz kranjske planine do sorodnih Tauriščanov vleklo, kateri so na severnem podnožji gore Klaudijske (mons Claudius) stanovali ²⁾ in se je kraj Tise gori do Karpatov ustanovili.

Če si zdaj razne plemena celtiške pred oči postavljamo, ktere so iz svoje perve domovine čez Alpe in Rajno v pokrajine slavenskih prvih stanovnikov prišle, vidimo Boje potovati čez helvetske planine in si sedeže v sosesčini slavskih Vindeličanov kraj jezera venetskega (Bodensee) ustanovljati, od onod dalje proti iztoku kraj dunajskega levega pobrežja do ustja Anize (Enns) se vleči, in proti severu do sihtelških gor se razširjevati ³⁾. Prihod teh celtiških Bojev je slavenske stanovnike iz Vindelicie tiščati začel in od meje helvetske, in tako vzrok bil, da so se valovi slavenskega narodskega morja metali čez Karpate do baltiškega morja. Slavske betve, ktere so od babjih gor med Drinom in Drilom kraj Dunaja in Tise kot prvotni stanovniki živeli, je pretiral in premagal celtiški rod Skordiskov, kateri so se naj berže pod Bolgom ali Cerethriom leta 280.—270. pred Kristov. rojstvom tam ustanovili ⁴⁾, in tako iz južne Europe v severno preseljevali ⁵⁾. Posebna betva teh Celtogallov so bili Tauriščani, kateri so, kakor Plini terdi „in tergo montis Claudii“ stanovali ⁶⁾.

¹⁾ To nam pripoveduje Strabon (IV. str. 207.) Pa zna biti, da je to punktiranje imelo kakšen verozakonsk pomen. Današnja pokrajina Stari Vlah še opominja na bilost Keltov, ktere so Slaveni imenovali Lahe ali Vlahe. Vlah pomeni v cerkvenoslovenščini tuj, peregrinus. in Slaven, prvotni stanovnik teh pokrajin, jim je dal to ime, ker so iz tujega prišli. — ²⁾ Plinius III. 28. — ³⁾ Caesar Bell. gall. VI. 24. Tacit. Germ. cap. 28, Strabon IV. 187. — ⁴⁾ Athenagoras (lib. 5. Deipnos.) misli, da so ostanjki Brenovih Keltov. —

⁵⁾ Justin XXIV. 4. Pausanias (I. cap. 4.) pravi od njih, da so vse ilirske rodove, clo Macedonce podjarmili „omnes Illyrici populos oppressere“. In Justin (lib. VII. cap. 6.) da so, ko so Panonce premagali bili, več let s sosedi se bojevali. „Domitis Panoniis per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt“. Iz tistega časa divjih Bojev izvira gotovo slovenska psovka, ktera je v moji okolici znana: „Ti Bojan“, „Ti Bujan“, „si divji kakor Bojan“. Da celtiški rodovi niso v 6. stoletji v Illyrikum in Panonio prišli, se vidi iz Diodora Sikula (lib. XXVII.), kjer pravi, da „olympia centesima decima et quarta haec gens (Gallatarum) primum Graecis innotexere coepit“. — ⁶⁾ Plin. Hist. N. III. 28.

Njihove naj imenitniše mesti ste bile Taurunum in Singidunum v okolici današnjega Zemuna in Stolnega Beligrada. Po naseljenji Keltogallov v slavenske prvotne dežele so kot take tedaj samo ostale Dalmacia, Liburnia, Istria ⁷⁾, Carnia, vès Norikum, v Panonii zemlja rodov Segestanov, Pokupjanov (Colapienses), Tribalov, in Ilirov („proprie dicti“ — pravi Plini — da jih od političnih — Trakov — loči), dalje zemlja Jasov, Andicetov, Breukov, Arivatov, Acalov, Amantov, Latovikov, Varcianov, Oseriatov in Osonov, kakor so se vse te plemenčeta od panonskih planin in bele gore (mons albanus) do ustja Kupe, in od onod prek do severne strani blatnega jezera gori do Karpatov velele ⁸⁾.

(Dalje sledi.)

Slovanski običaji.

Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.

(Konec.)

Dokler možki tako igraje pojejo, obedjejo ženske, potem tudi one vodijo kolo, popevaje dve pa dve različne pesmi.

In tako po versti prepevajo, da svekerva (moževa mati) zuve, jeterve, déveri sedijo in darú čakajo. Na to jo déveri v kolo pripeljajo in razne pesmi pojó.

Iza tega popevanja zapové starašina, da se ima razstava v cerkvo odnesti, in, zastavnik jo vzešči, grejo vsi proti cerkvi, snahe pa in dekleta jih prepevaje spremljajo enmalo.

Vernivši se izpred cerkve k ženinu na večerjo, jih zastavnik na svoje stroške počasti v prvi kerčmi, ko prejdejo preko placa.

Po večeri vzamejo deveri z nevesto vse darove, ktere je ona od svoje rodbine prinesla; nevesta jih med nje deli: kumu dá v robcu zavito sošito robačo in otirač z rožo (pušeljom), svekaru in svekervi (moževim staršem) robačo nesošito, deverom (moževim bratom) in ženinu v robcu sošito srajco, jetervam (moževih bratov ženam) in zavam (moževim sestram) bel robec ali po pisan zastor (Vortuch), malim pa dekliticam od hišne rodbine černe verbce (pankeljce) in evatom ostalim pozlačen cvet (pušeljc). Kum svoj dar prejemši, dá kumi na verč vina kos kruha in v njem zaboden cekin ali dva, ali namesto tega zlat perstan, za ktere mu se kuma zahvalivši prikloni in roko poljubi, pa mu ravno tisti verč (bokal) drugega vina prinese in na njem šiško.

Ko so dari razdeljeni, starašina zahvalivši se za pušeljce in dare napiva rekoč: „za zdravje ovih cvetov in darov! vsikdar se v zdravlju zastajali, v ljubavi živeli, z darmi se darovali in s cvetom kinčili mi in naši otroci, ako Bog dá!“

Po večerji se igrajo igre vsakojake, pa še le okoli pol noči grejo damú odlog tistih, ki so od bližnje rodovine ali ki so od deleč prišli na svatbo. Na odhodu se strelja na puške, nevesta pa spremlja kuma enmalo in mu dá v dar mošnjo z zlatimi žnoricami, on pa nji cekin ali naj manj križavec.

V jutro stane nevesta prva, in nazove vsim od svekara in svekerve počemši dobro jutro.

— ⁷⁾ Ostanjki gališkega upliva kraj Adrije bi se mogli bolje uvažavati, kakor so se doslej. Istria je še ohranila več vesí, kjer se zmešan ilirsko-galsko-talijanski jezik govori. Bratje Istrijanci nujte se! Stvar je zanimiva. Strabon piše (lib. VII.), da so ob času Alexandra velikega kraj Adrije živeli. Kako zgodaj so si mogli južni Slovani že upliv drugega jezika skusiti, in vender še je jak in čist. V tistem času so dobili Ilirci od Gallov besedo kader, par sum, mogoč sem. Kader je celtiška beseda in pomeni: der mächtige, starke (Glej: Mone Geschichte des Heid. in Europa II. 489, nota). — ⁸⁾ Obširnše od tih rodičev bom v članku „Panonia“ govoril.

Svati, ki so pri ženinu nočili, grejo z deveri in nevesto in z drugimi dekleti po vode k naj boljemu studentu. Fant streljajo iz pušk, dekleta pa pojejo na pare razne pesmi, na priliko:

Snaha naša rano podranila
Z deverimi na vodo studeno,
Srečala jo dva sokola siva,
Dva sokola od očin'ga dvora,
Vidila ju naša snaha draga,
Vidila ju, pa ju poznavala,
Sokol'ma se smerno priklanjala.
Ko sta vid'la dva sokola siva,
Eden graje, drugi pregovarja
Snahi naši sta tak govorila:

„Oj tako ti, lepa naša Stana!
Tvoja te je mati pozdravila,
Poslala naj, da te uprašamo:
Alj ti dobro pri Kostu in lepo“.
Mlada Stana modro odgovarja:
„O tako mi, dva sokola siva!
Pozdravite mojo milo mater,
Prav ji bota, ljubea, povedala,
Pri Kostu je dobro mi in lepo
Slično mi je, vse mi srečno bilo“.

Ko pridejo k vodi se
Na jezeru hladna voda,
Kjer neveste se shajajo
Vse neveste in deklice,
Med njimi je naša snaha,
Na glavi ji zlata krona,
Dve žnoric od bisera
In dva kodra suh'ga zlata
In dve peri čanbolove;
V vodo se pogledala,
V vodo ji krona pala
In dve žnori od bisera
In dva kodra suh'ga zlata
In dve peri čanbolove.

poje ta pesem:
Ko to vid'la snaha naša,
Hitro brate dozivala:
„S ščitom vodo izsekajte,
Z mečem travo pokosite“.
Ko so snaho brati čuli,
Ščitom vodo so izekli,
Z mečem travo pokosili,
Zlato krono izvadili.
Dve žnoric od bisera
In dva kodra suh'ga zlata
In dve peri čanbolove,
Pa jih snahi darovali.

Na vodi natoči snaha verč (bokal) vode in daje iz njega piti vsim, ki so z njo, dever pa ji persne trikrat vode po persih. Po tem pijejo rakijo sabo prinešeno, in nevesta se ljubi z vsimi. Vernivši se iz vode nosi snaha poln verč vode, dekleta pa pojo:

Snaha naša rano podranila
Z deverimi na vodo studeno,
Da prinese u dvor vode hladne.
Ko je Stana u dvor se vernila,
V dvoru je vsim srečo delila.

Svekarom da daleko spremenje,
Svekervam pa neodgovarjanje,
Vsim deverom hitro poslušanje,
In jetervam čedno milovanje,
Z ovam svojim čedno dočekanje.
Kobe.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Ljubljane. Prečastiti škof g. Baraga so večeraj zjutraj zapustili Ljubljano in se po železnici podali k lavantinskemu g. knezoškofu Slomšeku v Št. Andrej, od kodar grejo na Dunaj in čez neke tedne nazaj v severno Ameriko med Indijane. Milo je bilo visoke časti vrednemu gospodu zapustiti svojo domovino, ktere morebiti ne bojo več vidili, ki pa jih bo vedno v serčnem spominu ohranila. Ž njimi sta šla sedmošolec Arko in bivši bogoslovec Pirc; za njimi pa grejo nek 3 duhovni, eden iz krajske, dva iz lavantinske škofije (tudi Krajnca). — Pretekli teden je bila v Ljubljani baronovka Ida Reinsberg-Düringsfeldova, ki je v letu 1851 na svetlo dala venec českih narodnih pesem prav lepo in mično prestavljenih v nemški jezik pod naslovom „Böhmische Rosen“; ker se je naučila tudi jugoslovenskih jezikov, bo dala tudi venec jugoslovenskih narodnih pesem na svetlo in iz tega namena je bivala s svojim možem in sinčikom čez leto v Dubrovniku; je bila v Celovcu in v Ljubljani in gré drugo leto v Zagreb. Vsa nadušena je slavna gospá za jugoslovenske pesmi. To je pač veselo za nas, da tudi Nemci zmiraj bolj spoznavajo lepoto našega jezika in duha, ki živi v pesmih naših.

Novičar iz mnogih krajev.

Po naj višjem sklepu bo velika obertnijska razstava na Dunaji leta 1859. — Ker je za državni zajem čez 50 milijonov še 141.500 fl. podpisanih, bo tisti, ki je vzel 300 akcij, eno manj dobil. Pri dunajski banki se je od tega zajema spečalo 28 mil., pri ministerstvu dnarstva 15 mil., pri deželnih

cesarskih kasah okoli 7 mil. — Po razglasu c. k. ministerstva je bil celi znesek cesarskega papirnatega dnarja konec mesca februarja 149mil. 880 601 fl., — za 998.821 fl. več kakor mesca januarja. — Na Dunaju delajo za slovesno obhajanje cesarjeve ženitve prihodnji mesec take priprave, da enake svičanosti na Dunaji še nikdar ni bilo. — Ban horvaški je ukazal, da od 1. aprila mora po vsih gostivnicah v mestih, terjih in poleg velike ceste povsod tarifa za ceno jedil biti, ki je poterjena od dotične gosposke. — Na Poljskem so jeli vosek tako z belo smolo in grahovo in bobovo moko mešati, da je vlada ukazala ostro to goljufijo zasledovati. — V popisu Dunajske bolnišnice beremo čudno prigodbo, da je leta 1852 neka Štajarka, iz namena se končati, požerla v 4 dnéh 405 šivank, ktere ji je pa zdravnik čisto iz života spravil; bile so vse černo zarujevele. — Iz Turčije ni od vojske še nič posebnega; govorilo se je, da je 45.000 Rusov pri Isakci čez Donavo v Bulgarijo planilo; pa ni res; gotovo pa nek je, da Rusi že zlo namerjajo čez Donavo v Turčijo udariti. Kolikor manj je pa dosihmal imenitnega od vojske, toliko več bobni po svetu razodeva tistih pomenkov, ki jih je imel car rusovski s poslancom angležkim v Petrogradu od januarja do aprila lanskega leta, in ktere je zdaj ministerstvo angleško na beli dan dalo. V teh govorih nazznanja car, da se bliža konec Turčii, in da bi prav bilo, da bi se rusovska in angleška vlada (za druge vlade car nič ne mara), ob pravem času popolnoma zedinile: kako bi se pokopal mertvi mož (tako imenuje rusovski car Turčijo). Ker pa car ni pri angležki vladi nič opravil po volji svoji, se je vernil na francozko vlado, in ker mu je tudi tukaj spodletelo, je v poslednjem pomenku rekel angležkemu poslancu: „Evo! ako hočete vojsko, naj pa vojska bo! Al vedite, da jo bodem začel z milionom vojakov; ako ukažem, jih bo 2 miliona; ako pa bom prosil, jih bo 3 milione“. — Iz terdnjave Koróne (Kronstadt) je nastavljenih 800 velicih topov, ki molijo svoje žrela na morje, sprejeti angleško-francozke barke, ki se že precej bližajo temu nevarnemu kraju, kjer bo strašna vojska. Angleško brodovje je bilo 25. t. m. blizo Niborga v velikem Beltu. — V gerški kraljevini se množi duh za vstajo zoper Turke tako, da ga vlada skor ne bo vkrotila. — Naša vlada upa, se s prusko popolnoma zediniti; osnova edinstva še ni znana. — Turški mufti (izlagavec kórana) se nek obotavlja dovoliti v osvobodenje kristjanov na Turškem; pa se bo moral nehotoma vdati; pri Bogu je milost! — Rothschild je prevzel Turkom nakloniti zajem 20 milijonov fl. — Omenimo še, da v Parizu so imele bukve na svetlo priti pod imenom „nov zemljevid Europe“, od kterih se pravi, da jih je sam cesar Napoleon spisal; v teh bukvah se razkladajo sanje nove Europejne, sostave in dežel, in Rusom namerja nekaj sila novega, rekoč: „pred vsem je treba, da se Rusi pahnejo iz Europe v Azijo, deleč čez njih sedanje meje!“

Današnjemu listu

je pridjana 15. pòla „občne zgodovine“.

Stan kursa na Dunaji 27. marca 1854.	
Obbligacije	5 % 80 1/2 fl.
deržavnega	4 1/2 % 71 3/4 %
dolga	4 % 66 1/2 %
	3 % 52 1/4 %
	2 1/2 % 41 1/2 %
Oblig. 5% od leta 1851 B	105 %
Oblig. zemljiš. odkupa 5%	79 %
Zajemi od leta 1834	201 %
„ „ 1839	113 %
Esterhaz. srečke po 40 fl.	77 3/4 fl.
Windišgrac. „ „ 20	26 1/2 %
Waldstein. „ „ 20	28 1/2 %
Keglevičeve „ „ 10	10 1/4 %
Cesarski cekini.	6 fl. 26
Napoleondor (20 frankov)	11 fl. 1
Suverendor	18 fl. 40
Nadavk (agio) srebra:	
na 100 fl.	38 fl.